

16/9

SVENSKT GUDS- TJÄNST- LIV

*Tidskrift för liturgi,
Kyrkokonst, kyrkomusik
och homiletik*

HÄFTE 3 / ÅRGÅNG 19 / SEPTEMBER 1944

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG / LUND

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

UPPSATSER

	Sida
<i>Adell, A.</i> : Tre små tidegårdshymner	2
—»— Kollektböner	6
—»— Rumskullahandskriften	91
—»— Nyutkommen litteratur	123
<i>Cnattingius, B.</i> : Sveriges Konsthistoria	46
—»— Bohusläns kyrkliga konst	130
<i>Johnsson, Inga</i> : 6 allm. svenska kyrkosångshögtiden	135
<i>Lindhagen, L.</i> : Båstad	61
<i>Lindquist, D.</i> : Om böneakten efter predikan	15
—»— Een Klage Psalm	51
—»— En psalmbok från 1600-talet	76
—»— Förarbetet till 1793 års handboks-förslag	117
<i>Lysander, A.</i> : Båstad	64
<i>Peters, K.</i> : Ecclesia orans	34
—»— Gregoriansk sång, förr och nu	77
<i>Peters, K.</i> och <i>Runbäck, L.</i> : Kompositioner och uppsatser av Albert Runbäck	67
<i>Rosendal, G.</i> : Den svenska tidegården	113
<i>Salvén, E.</i> : En förnämlig sakristia	10
—»— Ett tilltalande bisättningsrum	129
<i>Swenje, O.</i> : Förslag till psalmvalslista	43
Meddelande om Laurentius Petri Sällskapet	32, 55, 109
Meddelande om KSV	31

RECENSIONER

ANMÄLD LITTERATUR

	Sida		Sida
<i>Adell, A.</i> och <i>Peters, K.</i> : Den svenska tidegården	113	Bekännelseskriterna, Svenska kyrkans	123
<i>Askmark, R.</i> : Svensk prästutbildning	126	<i>Forkman, G.</i> : Gudstjänst och församlingsstyrelse	128

	Sida		Sida
<i>Giertz, B.</i> : Kyrkofromhet	128	<i>Lundin, H.</i> : Baazius' kyrkliga reformprogram	126
<i>Hellerström, A. O. T.</i> : Högmässan	128	<i>Nygren, A.</i> : Romarbrevet	124
—: De svenska gudstjänstböckerna	128	<i>Nystedt, O.</i> : När dagen börjar ...	128
<i>Johansson, N.</i> : Det urkristna nattvardsfirandet	125	<i>Odeberg, H.</i> : Korintierbrevet ...	125
<i>Jonæ, A.</i> : Hjulsjö kyrkas jubileumsskrift	55	<i>Olsson, B.</i> : Från Martin Luther till Lidman	127
<i>Lindblom, A.</i> : Sveriges konsthistoria	46	—: Anders Elfving	139
<i>Linderoth, Fr. och Nordmark, S.</i> : Den svenska kyrkan	128	<i>Roosval, J. och Gardell, S.</i> : Bohusläns kyrkor	
<i>Lindquist, D.</i> : Hovförsamlingens liturgiska tradition	127	<i>Rudberg, Y.</i> : Kyrkoåret	125
		<i>Strömberg, B.</i> : Magister Mathias och fransk mendikantpredikan	126
		<i>Wifstrand, A.</i> : Andlig talekonst	53
		<i>Vikrot, K.</i> : Rösten	138

ANMÄLD MUSIK

	Sida		Sida
<i>Andersson, R.</i> : Huru ljuvliga äro icke dina boningar	141	<i>Olson, D.</i> : Vid evighetens brunnar	141
<i>Arcadelt, J.</i> : O kom Guds Ande	140	—: Den signade dag	57
<i>Bach, J. S.</i> : Av djupets nöd	141	—: Du pärla skön	141
<i>Bruckner</i> : Helgonen	140	<i>Olsson, O.</i> : Tre bröllopspsalmer	140
<i>Buxtehude, D.</i> : Herzlich tut mich verlangen	111	<i>Roman, J. H.</i> : Partita c moll ...	111
—: Att du Jesu vill mig höra ...	111	<i>Runbäck, A.</i> : Modulationer	54
<i>Hammarström, H.</i> : Långfredag ...	140	<i>Salonen, S.</i> : Förlän oss Gud	140
Koralförspel från Sveriges stormaktstid	112	<i>Thyrestam, S.</i> : Tre motetter ...	112
<i>Lindberg, O.</i> : Gammal fäbodpsalm	142	—: Johannes såg så klar en syn	112
<i>Nyvall, J.</i> : Kärlek av höjden	112	—: O du vår Herre Jesu Krist ...	112
<i>Olson, D.</i> : Var hälsad sköna morgonstund	58	<i>Wikander, D.</i> : En jungfru födde ett barn i dag	141
		<i>Vittoria, Th.</i> : Hosianna	140

S V E N S K T G U D S T J Ä N S T L I V

UNDER MEDVERKAN AV
 INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, OCH
 KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM
 UTGIVEN AV
 KYRKOHERDEN ARTHUR ADELL, SÖDERKÖPING.

Tidskriften utkommer med 32-sidiga nummer 4 gånger om året, nämligen
 i mars, maj, september och december.

Red. adr.: **Söderköping**. Rt 59. Exp. adr.: **C. W. K. Gleerups förlag, Lund**. Rt 101 11. Postgiro 30843.

Prenumerationspris: i bokhandeln eller direkt från förlaget: kr 4:50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm enkel spalt.

Rabatt vid större annons och vid upprepning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Tillägnet till Albert Runbäck. — Kyrkoadjunkt **L. Lindhagen**, Danderyd och Kontraktspastor **A. Lysander**, Malmö: Båstad. — Kyrkoherde **K. Peters** och Kand. **Lennart Runbäck**: Kompositioner och uppsatser av Albert Runbäck. — Docent **D. Lindquist**, Lund: En psalmbok från 1600-talet. — Kyrkoherde **K. Peters**, Söndrum: Gregoriansk sång — förr och nu. — Kyrkoherde **A. Adell**, Söderköping: Rumskulahandskriften. — Laurentius Petri Sällskapet. — Domkyrkoorganist **G. Arnér**, Växjö: Nyutgiven kyrkomusik.

Bo Wedrups Orgelbyggeri

FIRMA ORGELTJÄNST

U p p s a l a

Linnégatan 5 a - Tel. 363 57

Melodihänvisningarna

till varje psalm
 gör den

GLEERUPSKA PSALMBOKEN

värdefullare.

Begär prospekt.

C. W. K. GLEERUP, LUND

Doktors- avhandlingar

tryckas perfekt å

Skånska Centraltryckeriet

Grönegatan 14

Lund. Tel. **10275**

Goda idéer

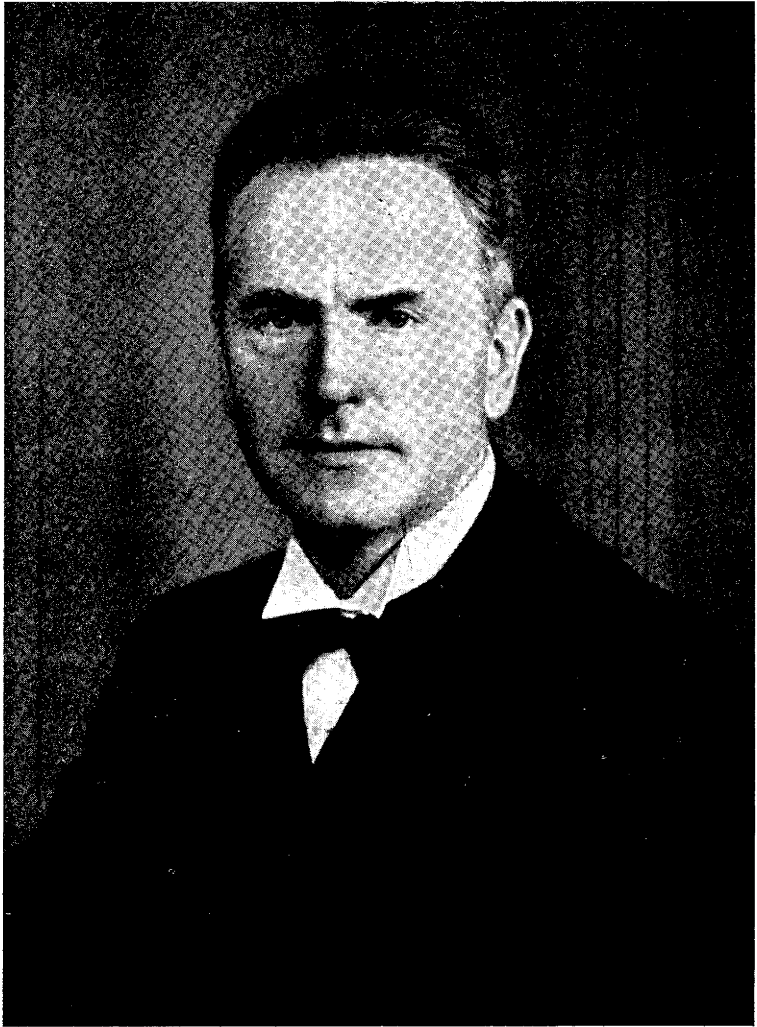
TECKNING RETUSCH
 KLICHÉER SKYLTA

KÖHLERS KLICHÉ

Tel. 16734. 10842

Malmö ANSTALT
 ST. NYGATAN 54

Albert Rumbach

BLAD UR
ANTECKNINGSBOKEN

TILLÄGNADE

ALBERT RUNBÄCK

19 $\frac{30}{8}$ 44

ALBERT RUNBÄCK

ORGELMÄSTAREN

TONSÄTTAREN

KYRKANS HÄNGIVNE TJÄNARE

BRINGAS DE BÄSTA VÄLGÅNGSÖNSKNINGAR

PÅ FEMTIOÅRSDAGEN

19 $\frac{30}{8}$ 44

Ingrid Abring

Erik Börjegård

Arthur Adell

Gunnar Caroli

Gertrud och Thure Andersson

Rolf Forsman

Johannes Andersson

C. W. K. Gleerups förlag

Reinhold Andersson

Karl Gustafsson

Arne Andreasson

Hallands Kyrkosångsförbund

Emil Bengtsson

Harplinge kyrkokör

Knut Bernhold

Lars Lindhagen

Sture Bjärbo

Albert Lysander

Ella och Ragnar Blennow

Elma Löwegreen

<i>Nordiska Musikförlaget</i>	<i>Carl E. Rosenquist</i>
<i>Anna Nilsson</i>	<i>Lennart Runbäck</i>
<i>Hildur och Thure V. Olsson</i>	<i>S. C. A.</i>
<i>Edla Persson</i>	<i>Söndrums kyrkokör</i>
<i>Karin och Knut Peters</i>	<i>Algot Werin</i>
<i>David Pahlsson</i>	<i>Waldemar Åhlén</i>

Båstad.

I.

Längst in i Laholmsbukten, skyddat av Hallandsås, ligger den lilla idyllen Båstad, sedan många år känd och berömd som sommarplats och badort. Ur den gammaldags låga bebyggelsen med sina förtjusande trädgårdar höjer sig en ålderdomligt ståtlig kyrka med sitt trappgavelstorn, så som man föreställer sig att medeltidens människor älskade se Guds hus resa sig högt över människors boningar. För de flesta är väl Båstads helgedom en kyrka som andra, fastän redan dess arkitektur, den treskeppiga interiören med sin koromgång borde inränga den bland landets sevärdar. Men för den som fått förmånen att komma in i det liturgiska och kyrkomusikaliska liv som lever inom dess helgade murar, både »i vardagslag» och vid särskilda tillfällen, blir denna kyrka något ganska enastående i landet. Ty vad i synnerhet det kyrkomusikaliska beträffar, har Båstad varit betydligt före sin tid och länge stått som ett föredöme för många, tack vare kantor Albert Runbäck, verksam här sedan 1917.

Redan de yttre betingelserna äro särdeles gynnsamma. Säg den kyrka i landet som kan ståta med tre orglar av högsta kvalitet! Det gamla Ekengrenska verket från 1792 fick naturligtvis som de flesta orglar av denna typ uppleva sin förnedringstid, då det 1918 vrakades för en modern romantisk klangmaskin. Det blev emellertid tillvarataget, restaurerades 1929 och har sin plats i tornkammaren bakom huvudorgeln. Dess klanger och möjligheter måste betecknas som helt enkelt fantastiska, trots att det icke har en enda av de tekniska finesser man vanligen numera räknar med. I jämförelse härmed tedde sig snart den nya orgeln tämligen blek och ensidig. En genomgripande ombyggnad tedde sig snart som en nödvändighet och genomfördes 1932. Numera räknar denna »den stora orgeln» 22 stämmor av vilka väl knappt en enda från 1918 är kvar i oförändrat skick. I detta skick torde den vara tämligen enastående i vårt land och står värdigt vid den Ekengrenska orgelns sida. Slutligen byggdes 1939 en liten kororgel i

omgången bakom altaret, avsedd för ackompanjemang av kören. Den räknar bara två stämmor, en Gedakt 8' och en Principal 4', utförd av Frobenius, som också byggt om den stora orgeln. Men vilka stämmor! De två fylla hela kyrkan med sitt väljud.

Det säger sig självt, att dessa omständigheter utgöra de allra gynnsammaste betingelser för kyrkomusikaliska studiekurser och »veckor» av olika slag. Sådana förläggas också emellanåt till Båstad. Särskilt skola vi här dröja vid koralveckorna som anordnades av Lunds stifts kyrkosångens vänner 1933, 1934, 1935 och 1938. Dessa koralveckor avsågo att förhjälpa till djupare inträngande i den gregorianska och lutherska koralens utövning i mässmusik och tidegårdsmusik. Det saknades minsann icke motstånd bland präster och kyrkomusiker. »Vad skall du göra i sommar?» »Jag skall fara på koralveckan i Båstad». »Du är inte klok». Replikskiftet lär ha ägt rum i en korridor i Kungl. Musikaliska Akademien mellan två kolleger och är ganska signifikativt. 1942 hade de principer som lågo bakom koralveckorna praktiskt taget fullständigt accepterats av mässmusikkommittén och äro nu lagfästa!

Jag minns med vilken förväntan jag for ned till den första koralveckan. Aldrig ha mina förhoppningar varit så stora och aldrig ha de blivit så överträffade! Ingenting var utelämnat åt stunden, allt in i minsta detalj genomtänkt. Psalmer, tidegårds- och mässmelodier, orgelmusik och körsånger bildade ett helt av synnerligen sällsynt slag. Med många såg jag här en av framtidens linjer för svenska kyrkans gudstjänstliv. När man nu efteråt i minnet går igenom dessa högtider och läser igenom programbladen — bl. a. fullständiga förteckningar över alla orgelstyckenas registreringar! — börjar man förstå att här utfördes verkliga storverk. »Båstadandan» har kommit att märkbart påverka den kyrkomusikaliska och liturgiska uppfattningen i vårt land, det är alltför uppenbart för att på allvar kunna bestridas.

Det är alltid svårt att ifråga om dylika ting tala om enskildheter. Man vet ofta icke vad man skall utvälja. Kanske står för mig Koralveckan 1934 som den minnesrikaste. Då var nog till slutningen störst. De föredrag som detta år höllos — det dagliga föredraget handlade alltid om någon central, kyrklig fråga — etsade sig särskilt in i minnet, kyrkoherde Peters' »Kyrkoliv och trosbekännelse» och kyrkoherde Blomquists »Kyrkoliv och syn-dabekännelse». 1935 blev minnesrik särskilt genom de utländska

deltagarnas insats. Vem minns icke dr. Buchholtz' gripande tal om förhållandena i Tysklands evangeliska kyrka!

Det som väl ändock gjorde Båstadveckorna till det de blevo, var nog Runbäcks orgelmusik. Det andra kunde ju tänkas även på andra platser. Här gavs de mest livgivande impulser. Det tvärsnitt genom den orgelmässigt behandlade koralen genom tiderna, som här gavs, öppnade nog för mången dörren till djupare förståelse för orgelns möjligheter i gudstjänstlivet. Detta tvärsnitt omfattade praktiskt taget hela orgelmusikens historia ända fram till vår egen tid. Man häpnade över den konstnärligt behandlade orgelkoralens möjligheter att naturligt inlemma sig i gudstjänstens sammanhang och förstod, hur ytligt och summariskt orgelns insats i liturgien ofta behandlats.

icke heller den vokala delen av programmen innehöll något som var tillkommet på en höft. Många av de liturgiska melodier, åt vilkas restaurerade gestalt vi nu glädja oss, torde för första gången ha prövats till gudstjänstbruk under koralveckorna i Båstad. Men ändock var ju tidegården hela tiden centrum, och vad Båstad i detta avseende betytt, torde svårligen kunna överskattas. Vi ha ju under de sist förflutna tio åren fått bevittna tidebörens häpnadsväckande utbredning, och säkert är att också här Båstad varit ett synnerligen viktigt led i utvecklingen. Men det skulle föra för långt att här närmare ingå på detta kapitel, som är ett under för våra ögon.

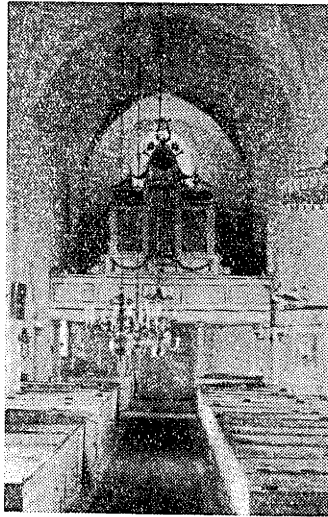
Det hade knappast varit möjligt att genomföra detta, om icke det mesta av vad som förhades på koralveckorna varit »normalt» i Båstads kyrkoliv. Completorium har på somrarna, om jag ej är fel underrättad, hållits i Båstad sedan år 1928. Länge ha också onsdagskonserterna varit en stående institution. Då framföres under en timmes musikstund regelbundet de stora mästarnas orgelverk omväxlande med körsånger. Det mesta av Runbäcks produktion har tillkommit direkt för gudstjänstens behov i församlingskyrkan. Bara detta ställer Båstad i särklass.

En liten detalj i själva gudstjänstskicket måste här omnämnas. Det är den böneklämtning som alltid äger rum omedelbart efter sista psalmen med tre gånger tre klämtslag. Denna anordning — den lär ha förekommit tidigare i svenskt gudstjänstliv i Dalarna — ger en sällspord stillhet åt den tysta bönen. Inte bara för gudstjänstdeltagarna har den betydelse utan ock för hela bygden, som

på detta sätt underrättas om vad som just nu förehaves i helgedomen.

Dessa rader vilja vara en hyllning till vad som för en liturgiskt och kyrkomusikaliskt inriktad präst, organist eller lekman innefattas i ordet »Båstad». Vi veta att bakom det mesta av detta står ett märkesnamn i svenskt gudstjänst- och kyrkomusikliv i nutiden: Albert Runbäck som i dagarna firar halvsekeldagen i sin levnad. Må hälsa, krafter och mod förlänas honom att fortsätta sin inspirerande gärning. Allas våra välsignelseönskningar följa honom. Tack för vad du varit och är i kyrkans tjänst!

L. Lindhagen.

Båstads kyrka.

II.

Den Apostoliska Bekännelsens Brödraskap — Sodalitium Confessionis Apostolicæ — S. C. A. — firar i år sitt 25-års jubileum, liksom Societas Sanctæ Birgittæ. De »Stilla Dagar», som från början varit en av Brödraskapets arbetsformer, ha alla dessa år — »mindre ett», som det heter i Skriften — varit förlagda till Båstad.

Här är icke tillfälle att angiva de Stilla Dagarnas uppgift och betydelse. Deltagarna ha hittills varit idel präster, de flesta från Lunds stift. Huvudsaken har varit samling kring Ordet och Sakramentet. Nattvardsfirande, tidegärder, meditationer jämte broderliga samtal och umgängelse ha präglat dessa dagar, där *Silentium* råder till varje dags Sext. Ett föredrag har i regel ansetts nog. Offentlig gudstjänst har hållits en kväll. Stiftets biskop liksom ärkebiskopen ha flera gånger varit deltagare.

Den gamla sköna kyrkan, till vars prydande även Brödraskapet haft glädjen bidraga, har blivit oss kär och vi ha haft en idealisk förläggning i Skånegården, vars förnäma, halvt klosterlika byggnad upplåtits för oss genom ingenjör Ludvig Nobels välvilja.

En bidragande orsak till att Båstad blivit för oss den ideala mötesplatsen är kyrkans organist *Albert Runbäck*, som under alla dessa år intresserat sig för och osjälviskt hjälpt oss med våra gudstjänster.

Att tidegärderna numera i regel *läsas* i Båstad, utan orgel, är inte hans fel utan vårt. På grund av den växlande sammansättningen av deltagare har samsjungningen bland de närvarande ofta varit otillfredsställande. Min mening är dessvärre, att gregoriansk sång aldrig kan bli församlingssång. Jag talar därvid i fåvitsko, ty jag saknar musikkultur, vilken sida av prästutbildningen på min tid fullständigt försummades. I benediktiner-kloster har jag hört den gregorianska koralen och lärt mig älska den. Men *en* sak är att höra män, som leva i daglig tempelsång, sjunga dessa svåra melodier som den naturligaste sak i världen; en annan är att höra en tillfälligt sammansatt församling tveksamt och osäkert följa några försångare. När inte min numera avlidne vän Pater Menzinger kunde få menigheten i Jesu Hjärtas kyrka i Köpenhamn att sjunga gregorianskt, misströstar jag om varje svensk församling i den delen och föredrar vacker läsning framför ful sång, även i vår svenska högmässa.

Albert Runbäck bereder oss emellertid stor glädje med sin kyrkliga konst vid orgeln och sin inlevelse i våra övriga gudstjänster. Man talar om att orgeln skall beledsaga sången, icke leda den. Men det bästa är, tycker jag, ett både-och, icke ett antingen-eller. Vi minnas med tacksamhet och glädje den uppbyggelse som ligger i ett *Sanctus* eller ett *Agnus Dei*, när Runbäck sitter vid orgeln. Mäktig är också stämningen när vi, samlade i koret efter den offentliga gudstjänsten, tillsammans sjunga

och spela »Vår blick mot helga berget går», där Edvard Evers' ord och Otto Olssons melodi sammansmälta till fulländad, modern kyrklig konst.

I de Stilla Dagarnas andaktsliv ingår alltid en musikstund i kyrkan med förnämliga prov på Albert Runbäcks konst. Den lilla kören av unga, friska röster, samlad kring kororgeln, visar också vad en skicklig, hängiven organist och körledare kan uträtta med små medel.

Då »Svenskt Gudstjänstliv» velat hedra den stilla, försynta personlighet, som gjort Båstad till ett kyrkomusikaliskt centrum, och lyckönska Albert Runbäck till hans 50-årsdag, är det en glädje för S. C. A. att tacksamt deltaga däri genom

Albert Lysander.

Kompositioner och uppsatser av Albert Runbäck.

BIBLIOGRAFI

upprättad av

Knut Peters och Lennart Runbäck

Efterföljande bibliografi åsyftar fullständighet beträffande i tryck utgivna kompositioner och skrifter men vill därjämte i möjligaste mån redogöra för kompositörens bevarade otryckta manuskript. För överskådlighetens skull har en systematisk uppställning blivit vald. I allmänhet har kompositionsåret kunnat utsättas jämte tryckåret. Mot den verkställda numreringen kunna berättigade invändningar ur mer än en synpunkt göras. Den har emellertid införts för att underlätta hänvisningar från ett ställe till ett annat. Sådana hänvisningar betecknas blott genom inom klammer [] satta tal. Med asterisk (*) utmärkas äldre kompositioner som upptagits i *Lauda Sion* [58]. Nordiska Musikförlaget förkortas vanligen: NM.

I. Profana kompositioner.

- A. *Solosång med piano.*
1. *Fyra sånger vid piano.* A. B. Killbergs bokhandel, Hälsingborg. 1917.
Innehåll: a. Aftonen. Komp. 1913.
b. Stilla, mitt hjärta. Komp. 1913.
c. När som majvindar susa. Komp. 1913, senare (i hds) för 2 st. damkör.
d. Aftonklockan. Komp. 1916.
 2. *Lyss till granen vid din moders hydda!* A. B. Killbergs bokhandel. 1917 (eller 1918). Text: V. Rydberg. Komp. 1917.
 3. *En blomma* (V. Rydberg). Komp. 1917, senare bearb. (1920). Manuskript.
 4. *Tre små enkla sånger.* A. B. Killbergs bokhandel. 1919.
Innehåll: a. Ensamhet (Z. Topelius). Komp. 1919.
b. Gudstjänstringning (Karl Kloo). Komp. 1919. Mel. något bearb. intagen i Blennow-Ericson: *Sånger för skola och hem.*
c. Stjärnklart (C. D. af Wirsén). Komp. 1917.
 5. *Ur »Dagrar och skuggor» av Nils Wikander (»Wicus»).* *Fyra sånger vid piano.* A. B. Killbergs bokhandel. 1919.
a. Vår,
b. Hembygdssång,
c. Kväll,

d. Frid (över O Sanctissima).

Samtliga komp. 1919.

6. Nordens Vår (Gunnar Flensburg). Komp. 1919. Manuskript.
7. Sommarkväll (Theodor Tufveson). Komp. 1919. Manuskript.
8. Novembervisa (Z. Topelius). Komp. 1919, delvis omarbetad 1941. Manuskript.

*B. Solo- eller duettsång
med piano.*

9. Ovädersnatt (Gunnar Flensburg). Komp. 1917 som solosång, senare bearb. till duett. Manuskript.

*C. För skolsång, unisont
utan ackomp.*

10. Haren (Anna Maria Roos). Komp. 1942. Tr. i Blennow-Ericson: Sånger för skola och hem. 2 A. Gleerups. 1943.
11. Morfar berättar (H. Gyllander).

(Kanon). Komp. 1942. Tr. i Blennow-Ericson: Sånger för skola och hem. 2 A. Gleerups. 1943.

12. Nu lövas lind. (Kanon). Komp. 1942. Manuskript.
13. När löven falla (Kerstin Hed). Komp. 1942. Manuskript.

D. 4 st. damkör.

14. Det är solsken. Komp. 1914? Manuskript.

E. 4 st. manskör.

15. Såningsmän (G. Flensburg). Komp. 1920. Utg. i 1922 års kvartettäfte av Sällskapet för Sv. Kvartettsångens befrämjande.

F. 4 st. blandad kör.

16. Pingst (»Det lyser av grönt») (Albert Henning). Komp. 1920, senare delvis omarb. Utg. 1941 av Sveriges Körförbund.

II. Kyrkliga kompositioner.

*A. Solosånger (även för
unis. damkör).*

17. Frukta dig ej. Komp. 1924. Tr. 1935 i De Ungas Hymnarium.
18. Höjen jubel. Komp. 1926. Tr. 1935 i De Ungas Hymnarium.
19. Se vi gå upp till Jerusalem. Komp. 1923. Tr. 1941. V. Norbergs.
20. Jag gläder mig storligen. Komp. 1927. Tr. 1941. V. Norbergs.
21. Herre, tänd den helga lågan. Lottabön. Komp. 1940. Tr. 1941. V. Norbergs. Förlag: Båstadortens Lottakår. Båstad.
22. Herre, lär oss betänka. Komp. 1941. Tr. 1943. N. M.

B. För kör.

23. I Juletid. 6 små körsånger. Utg.

1919 å Diakonistyrelsens förlag. Utgången.

Innehåll: a) *Lovsjungen Herrens nåd och makt. (4-st. dk.). Komp. 1916. Senare något bearb. införd i Lauda Sion. [58].

b. Julfröjd (S. Alin). 4-st. bl. k. Komp. 1916.

c. Ära. 4-st. bl. k. Komp. 1916. Senare (1930?) delvis omarb. och 1934 utg. separat å N. M. [33].

d. Nyårshymn (Du som härlig ställde) 4-st. bl. k. Komp. 1916.

e. Statt upp, var ljus. 3-st. dk. Komp. 1919. Senare införd i De Ungas Hymnarium. [24 a].

f. Trettondedagshymn (Sv. Ps. 68: 1—2). 4-st. bl. k. Komp. 1917.

3 (4)-st. damkör (nr 24—26).

24. 7 st. i De Ungas Hymnarium.

- Komp. 1919—1920. Utg. 1935.
- a. Statt upp, var ljus. Komp. 1919 [23 e].
 - b. Din konung kommer. Komp. 1920.
 - c. Det folk, som bor i mörka landen. Komp. 1920.
 - d. Underbar en stjärna blid. Komp. 1920.
 - e. Till ljusets rymder (sv. ps. 103: 2, 3). Komp. 1920, senare bearb.
 - f. Gud, var mig nådig. Komp. 1920.
 - g. Tacken Herren. Komp. 1920, senare delen omarb. 1924.
25. 4 st. arrang. i De Ungas Hymnarium. Arr. 1920. Utg. 1935.
 26. Han på korset, han allena. Komp. (arr.) 1919 el. 1920. Tryckt 1941 i »Musikbilaga till 'Sången'». Es-kilstuna. Sångens förlag.
- Blandad kör.**
27. Lid och umgäll. 3-st. bl. k. Komp. 1920, bearb. 1932. Tryckt 1938(?) hos V. Norberg.
 28. Hur fröjdar sig i templets famn (4-st. bl. k. m. org). Komp. 1929, senare delvis omarb. Tr. 1938(?). V. Norberg.
 29. Vi bedja dig så innerlig. 4-st. bl. k. Komp. 1920, senare bearb. Tr. 1940. N. M.
 30. Stå upp, var ljus. 4-st. bl. k. m. org. Komp. 1923 (f. sopr., tenor, bas o. orgel), bearb. 1929 o. 1931. Tr. 1933. N. M.
 31. Herre, sänd ditt ljus. 4-st. bl. k. Komp. 1930. Tr. 1934. N. M.
 32. Kommen och tillbedjen. 4-st. bl. k. m. org. Komp. 1933. Tr. 1934. N. M.
 33. Ära. 4-st. bl. k. m. org. Komp. 1916, senare (1930?) delvis omarb. Tr. 1934. N. M. [23 c].
 34. Välsignad Gud. 3-st. bl. k. Komp. 1934. Tr. 1935. N. M.
 35. Öppna mig förståndets öga. 3-st. bl. k. Komp. 1934. Tr. 1935. N. M.
 36. Vid min Jesu sida. 3-st. bl. k. Komp. 1935. Tr. 1937. N. M.
 37. *Världens Frälsare kom här. U. o. 3-st. bl. k. Komp. 1935. Tr. 1937. N. M. [58].
 38. En salig fröjd den dag beskär. 3-st. bl. k. Komp. 1935. Tr. 1939. N. M.
 39. När till Jordan vår Herre drog. 3-st. bl. k. Komp. 1935. Tr. 1937. N. M.
 40. Var kristtrogen fröjde sig. 3-st. bl. k. Komp. 1935. Tr. 1939. N. M.
 41. En stjärna gick på himlen fram. U. o. 3-st. bl. k. Komp. 1935. Liksom »Var kristtrogen» intagen i »Läroverkskören». N. M.
 42. I dödens band låg Herren Krist. U. o. 3-st. bl. k. Komp. 1936. Tr. 1939. N. M.
 43. Lov vare dig, o Jesu Krist. U. o. 3-st. bl. k. Komp. 1937. Tr. 1938. N. M.
 44. Evgit innan himlens fäste. U. o. 3-st. bl. k. Komp. 1938. Tr. 1939. Gleerups.
 45. *Han på korset, han allena. U. o. 2-st. dk. Komp. 1938. Tr. 1941 i »Helig Sång». Gleerups. [58].
- Kantater (nr 46—54).**
46. *O Herre Gud, oss nådig var. U. o. 3-st. bl. k. Komp. 1938. Tr. 1939. N. M. [58].
 47. Förlossningen är vunnin. Solo. 2-st. dk. m. orgel (o. violin). Komp. 1938. Tr. 1939. N. M.
 48. Nu stige jublets ton. Solo, 2-st. bl. k., org. o. violin. Komp. 1934 o. 1938. Tr. 1939.
 49. På Den hel. Mikael's dag. Solo, 3—5-st. bl. k. m. org. Komp. 1939. Tr. 1940. N. M.

50. *Herre, du har varit vår tillflykt. Solo, unis. manskör, 4-st. bl. k. m. org. Komp. 1939. Tr. 1941. N. M. [58].
51. *Vid minnesgudstjänst. Solo, 3-st. bl. k. m. org. Komp. 1940. Tr 1940. N. M. [58].
52. Må hjärtats dörr nu öppen stå. Solo, 3—4-st. bl. k. m. org. Komp. 1940 o. 1941. Tr. 1942. N. M.
53. Si, natten flyr för dagens fröjd. Solo, 3—4-st. bl. k. m. org. Komp. 1940 o. 1941. Tr. 1942. N. M.
54. På nytt advent för dörren står. Solo, 4-st. bl. k. (= 3-st. dk. + baryton). Komp. 1944. Tr. 1944 i »Tidegärdshymner». Gleerups.
-
55. *O människa, o vandringsman. Dk. el. solo m. org. Komp. 1940. Tr. 1941. N. M. [58].
56. *Jesus hav i ständigt minne. Manskör el. solo m. org. Komp. 1940. Tr. 1941. N. M. [58].
57. *O Jesu kär. Dk. el. solo m. org. Komp. 1940. Tr. 1941. N. M. [58].
-
58. *Lauda Sion*, ett hymnarium. Innehåller 52 komp., arrang. eller ackompanjemang av A. R. Däribland de med *) märkta, som tidigare utkommit separat. De övriga äro (med ett par undantag) komp. 1940—1941. Utkom 1942. N. M. [23 a, 37, 45, 46, 50, 51, 55—57].
59. I manuskript 18 komp. eller arrangemang av samma art som de i *Lauda Sion*. Komp. 1942—1943.
- a. *Laetabundus* med körkoral (den senare för 3-st. dk. + bas). 1942.
- b. Din godhet rätt att lova. Unis. dk. m. org. (event. + violin). 1942.
- c. Med dopets sakrament. 3-st. bl. k. 1942.
- d. Du store Gud, jag prisar dig. 3-st. bl. k. 1942.
- e. Kom, himmelske Fader, var när mig. Unis. dk. med org. (event. + violin el. blockflöjt). 1942.
- f. Anamma from de dyra nådeorden. Unis. dk. m. org. (event. med violin). 1943.
- g. Jesus Kristus, påskalammet, sekvens med körkoral (den senare för 3-st. dk. + bas). 1942.
- h. Dig, Helge Ande, bedja vi. 3-st. dk. + bas. 1942.
- i. I pingsten blev Guds Ande sänd. Medeltidshymn med sätt. för orgel. 1942.
- j. Du vår Herre och Gud. Kantat. Unis. k., 3-st. dk. + bas samt orgel. 1942.
- k. På förklaringens berg. Kantat. Solo, 3-st. bl. k. m. orgel. 1942.
- l. Hell dig, du högtbenådade. Kantat. Solo, 3-st. dk. + bas samt orgel. 1942.
- m. O Skapare, o gode Gud. Unis. dk. m. orgel (event. med violin). 1942.
- n. Hur ljuv, o Gud, hur säll den lott. Solo, 3-st. bl. k. m. org. 1943.
- o. Din sanning och ditt ljus. Kantat. Solo, 3-st. dk. m. org. 1942.
- p. På Gud och ej på eget råd. 3-st. dk. 1942.
- q. Jag förbliver städse hos dig. 3-st. dk. 1942, bearb. 1943.
- r. Snart bröt du upp, snart drog du bort. 3-st. dk. 1943.
-
60. *Mässa* för 4—5-st. bl. kör a capella. Komp. 1940—1942. Tryckt 1943. N. M.
61. *Missa Brevis* (Kyrie-Gloria). 3-st. dk. + baryton. Komp. 1942—1943. Manuskript.
-
62. Introitus: Herren skall utgjuta sin

- Ande. 4-st. bl. k. Komp. 1937. Tr. 1942. N. M.
63. Introitus: Se, ett barn varder oss fött. 3-st. dk. Komp. 1941. Tr. 1942. N. M.
64. Introitus: Gud har uppväckt Kristus Jesus. 3-st. bl. k. Komp. 1941. Tr. 1942. N. M.
65. Introitus: Sänd ditt ljus och din sanning. 4—5-st. bl. k. Komp. 1941. Tr. 1943. N. M.
66. *Introitus för flerstämmig kör* (tonsatser till de nya introitus-texterna). Del I. Advent-Jul; Fastan. Komp. 1941—1943. Under utgivning. Del II. Påsk-Pingst. Trefaldighetstiden. Vid Nattvardsgudstjänster. Komp. 1941—1944. I manuskript.
67. Magnificat, falsobordone-sättn. i anslutning till 6:e psalmtönen. 3-st. bl. k. 1941. Densamma arr. för 3-st. dk. 1942. Manuskript.
68. Benedictus, falsobordone-sättn. i anslutn. till 7:e psalmtönen. 3—4-st. bl. k. 1942. (Densamma finnes även med Text: Psalt. 121 samt med tvenne 4-stämmiga antifoner). Manuskript.
- C. Ackompanjemang till gregoriansk sång och koralmelodier.**
69. a. *Frygiska litanian* och b. *Nicenska trosbekännelsen* (i Stycken ur den sv. högmässan) 1932. Gleerups.
70. Peters-Runbäck: Julotta. 1932. Gleerups.
71. Peters-Runbäck: Introitus till högmässan på de stora högtidsdagarna. 1933. Gleerups.
72. Veni Sancte Spiritus (i Tidegudstjänster för en söndag och dess helgsmål) 1933. Gleerups.
73. Introitus på Apostladagar, 1942. Manuskript.
74. Credo (Mel. Graduale Rom. I). 1942. Manuskript.
75. I Tidegårdshymner av A. Adell. 1944. Gleerups.
- a. Världenes Frälsare kom här.
b. All världens höge härskare.
c. I världens ödestimma.
d. Hell Jerusalem, hell staden.
Samtliga skrivna 1944.
76. a. Om vetekornet icke dör.
b. Lik en förfaren byggningsman.
c. Låt upp, o Gud, din helgedom. Manuskript. Samtliga skrivna 1944. Se dessutom Lauda Sion [58] sid. 6 f., 10, 32 f., 54.
77. Dies est laetitiae. I Tidskrift för kyrkomusik 1933 s. 184 f.
78. Orgelsatserna till *Koraler till den nya psalmboken*. 1937. Gleerups.
79. Orgelsatserna till ett stort antal melodier i *Svensk Koralbok*. 1940. Gleerups.
- D. Orgel.**
80. Korälpredier: 6 st. (komp. 1919—1922) i Fyrtio korälförspel. Utg. 1925 av Ärkestiftets Org.-förening. Diakonist. förlag.
- a. Bereden väg för Herran. Komp. 1919.
b. En jungfru födde ett barn i dag. Komp. 1919?
c. Gläd dig, du helga kristenhet. Komp. 1922.
d. Gläd dig, du Kristi brud. Komp. 1922.
e. Hjälp mig, Jesu, troget vandra. Komp. 1919.
f. Sion klagar med stor smärta. Komp. 1922.
81. Korälpredier: 5 st. (komp. 1922—1924) i 40 nya korälförspel. Utg. 1928 av Ärkestiftets Org.-för. Diak. förl.

- a. Ack, bliv hos oss, o Jesu Krist. Komp. 1922.
- b. Herre, dig i nåd förbarma. Komp. 1922.
- c. Uti din nåd, o Fader blid. Komp. 1922.
- d. Var man må nu väl glädja sig. Komp. 1922.
- e. Såsom hjorten träget längtar. Komp. 1924.

I manuskript.

- 85. O Gud, för de trogna martyrer, liten partita. Komp. 1941.
- 86. Gud, lär mig dock besinna. Komp. 1942.
- 87. Våra stunder ila. Komp. 1942.
- 88. Lär mig du skog att vissna glad. Komp. 1942.
- 89. Så skön går morgonstjärnan fram. Komp. 1942—1943.

82. *I Runbäck-Ahlén: Postludier, del I.* Tr. 1936. N. M.

- a. Ack jordens barn, vår tid är kort. Komp. 1933.
- b. Gör porten hög, gör dörren bred. Komp. 1934.

83. *I Postludier del II.* Tr. 1936. N. M.

- a. O Jesu Krist, till dig förvisst, liten partita. Komp. 1936.
- b. Hit, o Jesu, samloms vi, liten partita. Komp. 1935 o. 1936.
- c. Hjälp mig, min Gud, ack fräls min själ. Komp. 1934.
- d. Pro Pace et Principe. Komp. 1936.
- e. Dig kläd i helighetens skrud. Komp. 1936.

84. *I Postludier del III.* Tr. 1938. N. M.

- a. Preludium på Domssöndagen. Komp. 1922.
- b. Postludium över koralerna 57 o. 55. Komp. 1924, bearb. 1936—1937.
- c. Fantasi över passionsmelodier. Komp. 1925.
- d. Jag lyfter mina händer. Komp. 1934, senare bearb. (1936?).
- e. Min vilotimma ljuder. Komp. 1937.
- f. Behåll oss, Herre, vid det hopp. Komp. 1937.
- g. Jag går mot döden, var jag går. Komp. 1934.

90. *I Runbäck-Ahlén: Introituspreludier, del I.* Tryckt 1941. N. M.

- a. Gör porten hög, gör dörren bred. Komp. 1939.
- b. Var hälsad, sköna morgonstund [92 b]. Komp. 1937 efter ett äldre prel. från 1919.
- c. Vår rätta spis vid hemmets bord. Komp. 1935.
- d. Jesus allt mitt goda är. Komp. 1939.
- e. Snabbt som blixten de försvinna. Komp. 1939.
- f. Min själ, ditt hopp till Herran. Komp. 1939.
- g. Tänk på honom som var frestad. Komp. 1939.
- h. Jesu, du som själen spisar. Komp. 1939.
- i. Du går, Guds Lamm, du milda. Komp. 1931.
- j. Vad ljus över griften. Komp. 1936.
- k. Vad ljus över griften, förenklad form. Komp. 1939.
- l. Än vårdar och föder Vår Herde sin hjord. Komp. 1939.
- m. Herren är min Herde god. Komp. 1936?
- n. Vårt påskalamm, o Jesu Krist. Komp. 1939.
- o. När mitt hjärta måste bäva. Komp. 1939.
- p. Livets Ande, kom från ovan. Komp. 1939.

- q. O Herre Gud, oändelig. Komp. 1939.
- r. Helige, som bor i ljuset. Komp. på 1920-talet.
91. *I Runbäck-Ahlén: Introituspreludier, del II.* Tryckt 1942. N. M.
- a. Allt vad vi på jorden äga. Komp. 1940.
- b. Vår kraft, o Gud föröka. Komp. 1941.
- c. Mitt vittne vare Gud. Komp. 1941(?) efter ett äldre prel.
- d. Hjälp mig, Jesu, troget vandra. Komp. 1938.
- e. Jag nu den säkra grunden vunnit. Komp. 1941.
- f. Salig, salig den som kände. Komp. 1940.
- g. Till dig av hjärtans grunde. Komp. 1940.
- h. O Jesu Krist, dig till oss vänd. Komp. 1941.
- i. Allt mänskosläktet av ett blod. Komp. 1941.
- j. Att tacka dig, o Gud, mig lär. Komp. 1938.
- k. Ack, att i synd vi slumra bort. Komp. 1940.
- l. Min själ, ditt hopp till Herran. Komp. 1941.
- m. I dag, om Herrens röst du hör. Komp. 1940.
- n. Saliga de som ifrån världens öden. Komp. 1936?
- o. En gång dö och sedan domen (kontrapunkt: Vaken upp). Komp. 1937.
- p. En gång dö och sedan domen. Komp. 1941.
- q. När domsbasuners stränga ljud. Komp. 1939.
- r. Den blomstertid nu kommer. Komp. 1940.
- s. Så skön går morgonstjärnan fram. Komp. 1937.
- t. Herre, dig i nåd förbarma. Komp. 1939.
- u. Din spira, Jesu, sträckes ut. Komp. 1939.
92. *Enklare ingångspreludier. I manuskript.*
- a. Gör porten hög, gör dörren bred. Komp. 1943.
- b. Var hälsad, sköna morgonstund. Äldre version av Intr. I: 5. [90 b]. Komp. 1919.
- c. O Gud, för de trogna martyrer. Komp. 1942.
- d. Gläd dig, du helga kristenhet. Komp. 1942.
- e. Välsignat vare Jesu namn. Komp. 1943.
- f. O Gud, det är en hjärtans tröst. Komp. 1944.
- g. I nåd och sanning bland oss bor. Komp. 1944.
- h. Till dig allena, Jesu Krist. (Efter ett äldre prel.). Komp. 1944.
- i. Herrens kyrka bjuder alla. Komp. 1944.
- j. Se, vi gå upp till Jerusalem. Komp. 1944.
- k. Ack, hjärtans ve. Komp. 1942.
- l. Härlig är jorden. Komp. 1944.
- m. Han lever! O min ande känn. Komp. 1944.
- n. Som sol om våren stiger. Komp. 1944.
- o. Helige Ande, sanningens Ande. Komp. 1943.
- p. O människa, gläd dig, f moll. Komp. 1942.
- q. O människa, gläd dig, d dorisk. Komp. 1942.

r. Saliga de som ifrån världens öden. Komp. 1942.

Korta preludier.

93. *I Peters-Runbäck: Svensk Koralbok, 1940, ny upplaga 1941.* Glee-rups. C:a 240 st. preludier eller intonationer. Komp. 1938, 1939, 1940 (ett fåtal äldre).
94. *I Runbäck-Ahlén: Gradualpreludier.* Tr. 1943. N. M. 44 st. komp. 1942. (2 av dem, till koral 3 o. 137, äro bearbetningar av något äldre preludier.

I manuskript.

95. 38 mindre koralpreludier. Komp. 1943—1944.

Modulationer.

96. *I Peters-Runbäck: Svenskt Kyriale.* 1940. 2 preludier till Agnus Dei samt ett antal modulationer. Komp. 1940.
97. *Runbäck: Modulationer till högmässans slutpsalmer.* 1944. N. M. 150 modulationer o. preludier. Komp. 1943. *I manuskript.*
98. Ett femtiotal modulationer för gudstjänstligt bruk, skrivna 1943—1944.

III. Uppsatser o. d.

I Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv.

Introitus- och Gradualpsalmerna (årg. 1927 s. 152 f.).

Gamla orglar och nya (1928: 36—38).

Orgelns användning vid gudstjänsten (1928: 91—98).

Något om disponering av mindre orglar (1928: 123—127).

Den unisona körens uppgifter vid högmässan (1929: 111—119).

Till frågan om högmässans inledning (1929: 167—174).

Psalmen... durch H. L. Hassler (Bärenreiterausgabe 95 och 147.) Recension (1929: 27).

Körsånger... av J. Blennow. Recension (1929: 27).

N. L. Sagnér: Vid juletid och för fäderneslandet. Recension (1929: 93).

J. Chr. Bach: 44 Choräle. Recension (1929: 176).

Våra koralers harmonisering. (1932: 65—72).

Das Abendgebet der Kirche... Orgelbegleitung bearbeitet von Joseph Frei. Recension (1932: 8 f.).

J. Kuhlo: Choralbuch für Posauenchöre. Recension (1932: 9).

G. Rüdinger: Sonate in h-moll. Recension (1932: 10).

J. N. David: Choralwerk für Orgel. Recension (1932: 90 f.).

Orgelrestauration (1933: 164—169). Th. Aagard: 26 Praeludier. Recension (1933: 13).

Koralpreludier av D. Olson och A. G. Joelsson. Recension (1933: 13). Svensk klassisk musik. Recension (1933: 14).

Orgelmeister des 17. und 18. Jahrhunderts. Recension (1933: 31).

W. Ahlén: Allegro festivo för orgel. Recension (1933: 31).

L. Kaestel: 24 Prae- og Postludier for Orgel. Recension (1933: 31).

J. Morén: Koral med variationer. Recension (1933: 110).

I. Widéen: Koralfantasi. Recension (1933: 174).

H. Distler: Orgelpartita »Nun komm der Heiden Heiland«. Recension (1933: 174).

De alternativa koralerna. (1934: 104 f.).

W. Ahlén: Lov vare dig, o Jesu Krist. Recension (1934: 14 f.).

Forspil till Salme-melodier i Kirkestil. Recension (1934: 142 f.).

95 Forspil till Salmemelodier for Orgel. Recension (1934: 143).

40 Korallpreludier av D. Olson. Recension (1934: 143).

J. N. David: Choralverk. Recension (1935: 176).

G. Raphael: Toccata, c-moll. Recension (1935: 176).

O. E. Thuner: 26 Forspil til Salme-Melodier. Recension (1936: 185).

Koraler till Nya Psalmboken (1937: 67—77) jämte särskild musikbilaga (tillsammans med K. Peters).

Telemann: Zwölf leichte Choralvorspiele. Recension (1937: 33).

S. Walther Müller: Choralvorspiele. Recension (1937: 33).

I koralboksfrågan. (1938: 49—54).

Generalbass-Choräle... von Ch. Mahrenholz. Recension (1938: 139).

H. Distler: Kleine Orgelchoralbearbeitungen. Recension (1938: 139).

Båstads kyrkas orglar. (1939: 78—88).

J. Nyvall: Vår blick mot helga berget går. Recension (1940: 95 f.).

I *Engelholms Tidning*.

En recension över Rosenquists bok om orgeln, som dock icke har kunnat återfinnas.

Aftonklämtning i Båstad. Nov. 1925.

»Det ringer till bön». Maj(?) 1928(?).

Fädernas kyrka i Båstad. 27. 7. 1929.

Knut Peters: Den gregorianska sången. (Rec.). 13. 9. 1930.

I *Kyrkosångsförbundet*.

Kring »Uppsala möte». Inlägg. Nr 9—10. 1933.

Vad mena vi med kyrklig stil. Disk.-inlägg. Nr 1. 1934.

De alternativa koralerna. Nr 1. 1935.

Gudstjänst eller underhållning. I. Nr 2. 1935.

Vad har Bach betytt för Eder? Ett inlägg. Nr 3. 1935.

Gudstjänst eller underhållning. II. Körens uppgifter vid högmässan. Nr 4. 1935.

Gudstjänst eller underhållning. III. Tidegård och musikgudstjänst. Nr 5. 1935.

Kolportören i korkåpan. Nr 2. 1938.

Grammofon på orgelläktaren; ett inlägg. Nr 9. 1940.

Enklare körlitteratur — ett tidslägets krav. Nr 1. 1941.

Två körer i kyrkan. Nr 5. 1941.

Postludium eller orgelmusik före sammanringningen. Nr 8. 1941.

Postludium efter kyrkomötet. Nr 10. 1941.

I *Kyrkomusikernas tidning*.

Liturgisk sång. Kör- eller församlingssång? Okt. 1941.

I *Kören och orgeln. En handbok för körledare och organister*. N. M. 1943.

Preludier, interludier och postludier vid gudstjänsten.

Förslag till interludier under nattvardsutdelningen.

Förslag till postludier vid högmässan.

Biskop Gustaf Aulén och den Glee-rupska koralboken (tillsammans med K. Peters). Lund 1940.

Biskop Gustaf Aulén och den Glee-rupska koralboken. Fortsättning (tills. med K. Peters). Lund 1940.

**Förteckning över samlingar,
i vilka Albert Runbäck med-
verkat som utgivare.**

1. Postludier samlade och utgivna av Albert Runbäck och Waldemar Ahlén I (1936), II (1936), III (1938). Nord. Mus. förl. Se nr 82—84.
2. Koraler till den nya psalmboken. Ett förslag av Knut Peters och Albert Runbäck. 1937. Gleerups. Se nr 78.
3. Svensk Koralbok. Utgiven av Knut Peters och Albert Runbäck. 1940. Gleerups. Andra upplagan 1941. Se nr 79 och 93.
4. Svenskt Kyriale. Utgivet av K. Peters och A. Runbäck 1940. Gleerups. Se nr 96.
5. Introituspreludier utgivna av Albert Runbäck och Waldemar Ahlén, I (1941), II (1942). Nord. Mus. förl. Se nr 90 och 91.
6. Gradualpreludier utgivna av Albert Runbäck och Waldemar Ahlén. 1943. Nord. Mus. förl. Se nr 94.

En psalmbok från 1600-talet.

Nyligen har Kungl. biblioteket förvärvat en psalmbok, som tidigare varit okänd och sålunda icke upptages i Collijns bibliografi över 1600-talets litteratur. Den har titeln: Thenna Handbook innehåller the Böcker och Stycker, som på andra sijdan äro antecknade. Effter mångens Åstundan och Begiäran, medh grooff Styyl och uthi ett skickeligit Format. Stockholm, Heinrich Keyser 1689.

Psalmboken inledes med några tröstespråk för ängsliga samveten, ett par citat av Augustinus och en allmän regel, hur man skall slå åder.

Bokens huvuddel utgöres av »En fulkomblig Psalmbook» jämte evangelier och epistlar »med Psalmer öfwer hwart Evangelium». Härtill ansluta sig utdrag ur kyrkoordning och handbok, Luthers lilla katekes, skrift- och avlösningsböner, Avenarius morgon- och aftonböner, böner för resande, litanian, Kristi pinas historia etc.

Vid en undersökning av psalmhistorien under 1600-talet måste man taga hänsyn till denna »handbok», som utkom några år före tillkomsten av 1695 års rikspsalmbok.

David Lindquist.

Gregoriansk sång — förr och nu.

I.

»När de hade sjungit lovsången, gingo de ut till Oljeberget» (Mt. 26:30). Redan vid den första kristna eukaristien möter oss sålunda sången. Liturg var Herren Kristus själv. Menigheten utgjordes av apostlakretsen. De ord som sjöngos känna vi. Det var psalt. 115—118. Men musiken? Nog är det för fantasien utomordentligt lockande att föreställa sig de toner, som Herren Kristus själv mässade.

Att exakt fastställa dessa tongångar är naturligtvis omöjligt. Att få en ungefärlig föreställning om hur denna sång klingat är däremot ganska lätt. Vi behöva blott lyssna till våra egna gregorianska melodier.

Ännu för en mansålder sedan fanns det framstående lärda som hyllade den uppfattningen, att den västerländska kyrkomusiken — sålunda den gregorianska sången — utgjorde en följdriktig fortsättning på antikens musik. Denna åsikt är dock oriktig. Den kristna kyrkomusikens rötter äro icke att söka i Rom utan i Orienten.

Strängt taget är detta mycket naturligt. Kristendomen själv är ju av österländskt ursprung. Det var i judisk mark dess träd hade sina rötter. Den bok som i ett och ett halvt årtusende mer än någon annan kom att lämna texter för den kyrkliga tonkonsten — Psaltaren — var ju samma bok som hade varit den judiska församlingens psalmbok. Vad låg närmare till hands än att templet och synagogans psalmtexter, när de övertogos av den unga kristna kyrkan, också drogo med sig de i templet och synagogan brukliga melodierna. Denna i och för sig sannolika utveckling kan numera gälla som bevisad. Det är en judisk musikkritiker vid namn Idelsohn som kommit med de avgörande bevisen. Han har påvisat att ett stort antal judiska diasporaförsamlingar, t. ex. i Jemen och Persien, som redan före den kristna tiden isolerats från sina stamfränder i Palestina och alltsedan levat utan förbindelse med dem, än i dag bruka melodier som visa påfallande överensstämmelser med gregorianska tongångar.

Den gregorianska sången är sålunda ett arv från templets och synagogans sång, den sång som helgats av Frälsarens egna läppar. Medvetandet härom måste mer än något annat vara den kristna kyrkan en orsak att betrakta och behandla denna sång med vördnad.

Självfallet är emellertid att denna judiska sång som övertogs av den kristna kyrkan icke kunde förbli opåverkad av musikkulturen i den antika världen. Framför allt torde grekiska och armeniska inflytelser kunna spåras. Detta ytterst svåra och oklara kapitel skola vi dock icke vidröra här.

Blott en sak må tilläggas. Vi få icke föreställa oss den gregorianska koralen som ett konglomerat av judiska, grekiska, armeniska och till äventyrs andra beståndsdelar. Den är fastmera en sällsynt enhetlig företeelse. Och fråga vi oss, vilken den kraft, den idé, varit som förmått sammansmälta, förvandla och vidare utveckla de olika beståndsdelarna till den mäktiga byggnad som den greg. musiken utgör, så kan svaret inte bli mer än ett: *liturgien*, det kristna gudstjänstlivet. Det är de krav som liturgien ställt på musiken som danat och fostrat den. Denna musik är, i djupaste mening av ordet, funktionalistisk. Den uppvisar bland sina otaliga former icke en enda som icke har sin bestämda plats i liturgien och sin av denna plats bestämda utgestaltning. Den gregorianska sången uppvisar en helhetsbild av så imponerande gestalt att den endast kan jämföras med arkitekturens allra förnämsta skapelser, t. ex. någon av de största och underbaraste gotiska katedralerna.

*

Den gregorianska sången har sitt namn efter påven Gregorius den store (590—604). För den populära uppfattningen står han väl som denna sångs upphovsman. Den är således ett prästerligt påfund, avsett att utestänga församlingen från varje möjlighet att delta i sången i kyrkan. Uppfattningen är ungefär lika riktig som om vi kallade vår nuvarande psalmbok Artur Engbergs psalmbok och framtiden därav droge den slutsatsen att Artur Engberg författat alla dess psalmer. På denna villfarelse lönar det sig alltså icke att spilla några ord. Gregorius är i själva verket ingen nydanare, varken på det liturgiska eller musikaliska området. Han är endast ordnaren. Och när det gäller den musikaliska sidan av

den utomordentligt betydelsefulla kodifiering av den romerska ritus som är knuten till Gregorius pontifikat, få vi icke ens tänka oss att påven själv personligen lagt hand vid detaljerna. Det egentliga arbetet har fastmera utan tvivel utförts av Roms berömda sångarskola, schola cantorum. Den är påvisad redan under påven Celestinus († 342) men nyorganiserades av Gregorius. På denna kom ytterst ansvaret för den gregorianska sångens vård att vila och därmed också ansvaret för den västerländska kyrkans musikutveckling för århundraden framåt.

Vad beträffar detaljerna i den ordnande process som nu antytts äro vi själfallet i stort sett hänvisade till förmodanden. Mycket tyder emellertid på att vad man eftersträvat varit att låta den i Rom brukade sången genomgå en efter enhetliga principer utförd översyn. Härvid har det nog framför allt gällt att efter romersk uppfattning omdana och anpassa åtskilliga specifikt orientalska drag. Kanske kunde man beteckna reformen såsom det viktigaste steget på vägen till den österländska kyrkosångens latinisering. Vägen hade trampats i århundraden. Och man var förvisso ännu icke framme vid målet. Men denna reform betyder att den västerländska musikens självmedvetande vaknar. Man börjar stå på egna fötter. Man tar utvecklingen i egna händer.

En följd av Roms enastående ställning var att det blev den romerska ritus som drog segrande ut över västerlandet och småningom besegrade alla lokala usus, även om denna seger mer än en gång blev en kompromiss, så att drag från de besegrade upp-togos av segraren.

I princip erbjuder visserligen fornkyrkan ur musikalisk synpunkt en tämligen enhetlig bild. Detaljerna åter kunde — och måste — själfallet växla. Någon central myndighet som kunde föreskriva uniformitet fanns ju icke. Det blev väl i stället så att varje i kyrkligt hänseende mera betydande stad hade sina små lokala egenheter, som blevo normgivande för den omgivande trakten. Ju längre tiden led, dess mer togo de stora andliga kulturhårdarna makten över de mindre. Slutstriden kom i Västerlandet att stå mellan de båda viktigaste: Rom och Milano. Att Rom till sist skulle få övertaget är emellertid naturligt. Så blev det fornkyrkans sång i den avfattning som kallats den gregorianska, som blev praktiskt taget allenahärskande i Västerlandet.

Ett ytterst intressant kapitel i den gregorianska sångens historia är givetvis de särskilda melodiernas ålder. Här stöter dock forskningen på en utomordentligt stor svårighet, nämligen den jämförelsevis sena skriftliga traderingen. Den äldsta kristna melodiuppteckning som vi äga går visserligen tillbaka till 200- eller 300-talet. Det är ett fragment av en fornkristen hymn, som för ett par decennier sedan upptäcktes på en papyrus från den egyptiska staden Oxyrhynchos. Här är melodien i antik bokstavsnotation skriven över texten och den rör sig flerstädes med än i dag i den gregorianska musiken brukliga motiv.

Men detta är blott en enda enstaka ljusstråle. De äldsta västerländska musikuppteckningarna äro icke äldre än 800-talet. Och dessa äldsta uppteckningar kunna långtifrån kallas tillfredsställande. Den begagnade notskriften, neumskriften, har väl förmåga att ange antalet över varje stavelse sjungna noter liksom till en viss grad det inbördes läget mellan de i samma notgrupp ingående noterna. Men notlinjer efter vår tids bruk är okänt. Först med linjesystemets införande på 1000-talet få vi en fullt exakt och tillförlitlig uppteckning. En följd av det sagda blir att en gregoriansk melodi aldrig kan skriftligt påvisas förrän tidigast på 800- eller 900-talet. Detta behöver dock ingalunda betyda att den icke är äldre. Det betyder i allmänhet icke heller detta. De flesta äro fastmer mycket äldre. Någon exakt tidpunkt är visserligen omöjligt att fastställa. Men man kan utgå ifrån att det stora flertalet melodier förelegat fixerade senast omkr. år 600. Detta framgår bl. a. därav att deras texter äro tagna ur den gammalitalienska bibelöversättningen, Itala. Denna översättning var nu i Rom undanträngd av Hieronymus översättning (Vulgata) åtminstone så tidigt som i början av 600-talet. De måste sålunda ha upptagits i liturgiskt bruk före denna tid, och att melodierna äro från samma tid som texternas upptagande till liturgiskt bruk torde vara säkert.

Ett annat bevis kan man finna i den omständigheten att mässtexter som härstamma från tiden efter 600 icke ha egna melodier. Detta måste betyda att man redan under 600-talet betraktade mäsans melodiskatt som ett avslutat helt.

Dessutom har man påpekat det intressanta förhållandet att de liturgiska melodierna rönt inflytande av den satsrytm (cursus) som man vann sig om i den antika konstprosan. Då denna satsrytm alltmer vårdslösades och till slut föll i fullständig glöm-

ska under 600—1000, måste man antaga att melodierna äro äldre än denna tid.

*

Ytterligare ett spörsmål måste här i korthet vidröras, som är nödvändigt att känna till för den historiska och liturgiska förståelsen av den gregorianska sången. Jag nämnde nyss att denna sång är i djupaste mening av ordet funktionalistisk. Vi finna bland dess snart sagt oräkneliga antal former alla svårighetsgrader representerade, från de allra enklaste recitativiska sånger till de allra svåraste kolorationsaker. Varför är t. ex. prefationsmelodien så enkel och gradualets *versus* så fruktansvärt svåra? Svaret finna vi vid en undersökning av de krafter som skulle utföra dessa olika partier. Där fanns då — om vi börja nedifrån ur musikalisk synpunkt — först och främst hela prästerskapet som skulle åtminstone nödtorftigt kunna utföra en del intonationer och böner och läsningar. Deras melodier måste därför vara utomordentligt enkla, t. ex. lektionstoner och prefationsmelodier. Så fanns där ock den stora skaran av fäder och bröder, som åtminstone ägde någon sångförmåga. Även vad dessa skulle sjunga måste vara enkelt och lättillgängligt, t. ex. tidegårdens psalmodi och mässans ordinarium. Men vidare fanns ock den av de bästa musikaliska krafterna vid kyrkan sammansatta kören, den s. k. schola cantorum. Denna kunde utföra ganska krävande saker, t. ex. introitus, communicio, offertorium. Slutligen fanns också sångmästarne, körledarne, rectores chori, som måste vara utbildade solister. På dem kunde de största krav ställas. Och det är faktiskt ingen mätta på vad man fordrade av dem. De skulle kunna utföra långa vokaliser, i längd troligen överträffande allt vad den moderna musiken i den vägen har att bjuda, t. ex. de långa responsoriernas *versus*. Man måste ha detta klart för sig, när man skall ta upp den gregorianska sången nu för tiden. Att försöka ta upp ett dylikt responsorium utan en verklig solist är meningslöst.

*

Det är uppenbart omöjligt att inom det begränsade utrymme som står mig till buds ge mig in på ett försök att skildra den gregorianska sångens öden under medeltiden eller ge en om än

aldrig så kort översikt över dess många former, av vilka de allra flesta säkert äro okända för det stora flertalet av denna tidskrifts läsare.

Jag får nöja mig med att erinra om att den romerska kyrkans förnämliga musikkultur blivit även den svenska kyrkans egen- dom. För att denna kultur skulle kunna bestå krävdes emellertid, liksom för all kulturs bestånd, ett fast ekonomiskt underlag. Det är ock lätt att konstatera att den fruktansvärda nedgång som reformationen betyder på den kyrkomusikaliska kulturens område ingalunda är beroende på några dogmatiska skäl utan här- rör från andra orsaker. Bl. a. är den en ekonomisk fråga. Att den svenska kyrkoledningen sådan den representeras av ärkebi- skop Lars var en varm vän av den gamla sången och önskade dess bibehållande i en utsträckning, som nutidens präster och kyrko- musiker ha svårt att föreställa sig, är tillfullo betygat genom hans gudstjänstordning »De officiis».

Det nödvändiga ekonomiska underlaget rycktes emellertid un- dan genom Gustaf Wasas ekonomiska hänsynslöshet. Så bröts — av bl. a. ekonomiska skäl — den svenska kyrkans musikkultur ned. Naturligtvis inte fullständigt. Det nödtorftigaste bevarades. Och denna rest är helt och hållet gregoriansk. Men allt som krävde särskilda förmågor, särskild utbildning, särskild kostnad fick dö sväldöden. Så kom den gregorianska sången i Sverige att ge- nom reformationen likna en plockad fågel. Jag ber att få särskilt understryka de ekonomiska faktorernas ödeläggande inflytande. Det hade varit en annan sak om man konstaterat den gregorianska sångens oförenlighet med evangeliskt fromhetsliv och åskådning. Då hade varje försök till dess återställande kunnat betraktas som misstänkt. Nu åter måste varje försök att återuppliva den gre- gorianska sången te sig som en berömvärd strävan att återge oss vad reformationen ville bevara åt oss men icke förmådde bl. a. på grund av Gustaf Wasas ekonomiska hänsynslöshet. Nog skulle vi — åtminstone vid våra domkyrkor — ha råd att hålla några korpräster med särskild utbildning, vars huvuduppgift vore att ägna sig åt den kyrkliga musikkulturen, främst den gregorianska sången. Våra domkyrkor skulle vara liturgiska centralpunkter från vilka stiftet kunde hämta impulser och uppmuntran vid strävan- den för gudstjänstlivets och kyrkomusikens förnyelse. Hur det i verkligheten är vill jag inte yttra mig om, då det ju inte hör till

ämnet. Blott det må sägas att domkyrkorna i allmänhet åtminstone knappast äro några härdar för gregoriansk sångkultur.

1600-, 1700- och 1800-talen representera här i Sverige en fortsatt nedgång för den gregorianska sångkulturen. Detta är dock inte något att förundra sig över, då det är en parallellföreteelse till förhållandena inom Roms kyrka. Dock bör härvidlag konstateras att den gregorianska traditionen aldrig varit bruten hos oss. 1697 års mässa var helt och hållet gregoriansk och upptog ännu ett avsevärt antal alternativ till ordinariestyckena. T. o. m. under det djupaste förfallet under 1800-talet är den gregorianska grunden fullt tydlig. Det gregorianska återuppbyggnadsarbetet började med Moréns och Noréns vespermaterial och 1897 års mässmusik. Och under den senaste mansåldern ha de gregorianska strävandena gått oerhört framåt och med den nya mässmusiken kröntes med en framgång som lindrigast sagt måste kallas överraskande. Om någon bara för tio år sedan hade förutspått att vi 1942 skulle erhålla en ny mässmusik av det utseende som vår nya mässbok har, skulle man lett ett medlidsamt leende och betraktat honom som en ohjälplig fantast. Tänk bara på oförfalskad gregoriansk introitus på 23 gudstjänstdagar och Credo Nicenum och 3 alternativ för det gamla Gloria.

*

Det är emellertid gott och väl att den gregorianska sången i så rikt mått kommit till heders i den nya mässmusiken. Nu vore det ock gott om den kunde komma till heders också ute i församlingarne och att härvid skapades en sådan tradition för dess utförande, att icke genom en dålig praxis det vunna resultatet förvanskades. Och härom vill jag tala i det följande.

II.

Det finns en gammal god regel som bjuder, att innan man skall diskutera en sak bör man söka komma överens om innebörden åtminstone i de viktigaste begreppen som skola diskuteras, så att inte hela diskussionen blir ett goddag-yxskaft, därför att den ene med ett ord menar ett och den andre med samma ord nästan raka

motsatsen. Erfarenheten har lärt mig att det är särskilt nödvändigt att innan man börjar diskutera ämnet gregoriansk musik åtminstone någorlunda komma överens om vad som detta ord inte skall anses betyda. Till belysning härav vill jag berätta några exempel som visa, hur uppfattningen av betydelsen av detta begrepp växlar. För några år sedan anordnade Hallands Kyrkosångsförbund i Laholm en kurs för präster och organister, avsedd att föra dem in i det då för tiden brukliga Missalet samt 1920 års koralbok. Jag tillfrågade Göteborgs stifts K. S. V. om man icke där ville understödja saken, bl. a. med ett ekonomiskt bidrag. Styrelsen svarade med ett högtidligt protokollsutdrag, i vilket det begärda anslaget beviljades, dock under förutsättning att ingen gregoriansk sång finge sjungas. Vad skulle vi egentligen då ha sjungit, när hela missalets innehåll — med undantag för Noréns Laudamus, Lindegrens Agnus Dei och C-moll-litanian — måste betecknas som gregoriansk sång. Det är inte heller så många år sedan en tidning i en av våra större städer innehöll en intervju med en bemärkt kyrkomusiker därstädes, i vilken han uttalade sitt ogillande av den gregorianska sången. Själv begagnade han i sin kyrka aldrig någon gregoriansk musik med undantag för C-moll-litanian; men den tyckte han verkligen var vacker. En annan kyrkomusiker förklarade om Runbäck-Åhléns postludiesamling, som huvudsakligen innehåller orgelkoraler från 1600- och 1700-talet, att det är det bästa inom hela den gregorianska musiken. Där begreppen äro så dimmiga är ju varje saklig diskussion omöjlig.

Av det föregående torde det vara uppenbart att när vi i nuvarande situation argumentera för och mot den gregorianska sången, så gäller denna diskussion *icke* den gregorianska sången överhuvud, icke den gregorianska sången såsom sådan. Det torde knappast finnas någon bland dess argaste vedersakare — och det gäller både präster och organister — som inte med glädje söndagligen brukar den i ungefär den utsträckning som representeras av det före vår nya mässbok brukade missalet. Att den gregorianska sången, liksom hittills, bör brukas i vår kyrka, därom torde sålunda alla vara ense. Striden för eller mot gäller andra frågor. Huvudfrågan, den som kommer det mesta oväsendet åstad, är denna: Hur skall den gregorianska sången utföras? Den andra stora frågan är: Bör gregorianskt material upptagas i större utsträckning än som skett i det tills nyligen i bruk varande mis-

salet? Dessa båda frågor låta sedan i sin tur uppdelas sig och gå delvis in i varandra.

Om vi först vända oss till frågan om den gregorianska sångens utförande, så kan den, som sagt, delas upp. Här rycker tempot i förgrunden. Det är säkerligen detta som är den mest irriterande punkten för de flesta. Till bevis härför vill jag fästa uppmärksamheten på att Norén-Moréns vesprar knappast väckte någon större förargelse. Varför inte? Helt enkelt därför att man utförde psalmodien i samma långsläpiga tempo som man var van vid i mässan, t. ex. i Ära vare Gud. När man däremot sjunger samma psalmtoner i Evangelisk Tidegård väcka de ofta den livligaste förbittring. Tonerna äro desamma. Orden äro desamma. Enda skillnaden ligger i tempot. Det måste alltså vara detta som irriterar. Är nu denna irritation svår att förstå? Knappast. Mycket belysande är i detta fall frågan om koraltempot. 1828 utgav Sven Magnus Zander »Försök till Lärobok för begynnare i Choral-Sång.¹⁾ Det heter där: »En Choral bör sjungas varken för fort eller för långsamt. Att taga två noter, därav båda hava lika lång uthållning, uti en andedrägt, är en regel för ett lagom tempo». — Moberg, från vilken jag hämtat uppgiften, anser att detta bör betyda ung. 2 sek. per ton i genomsnitt. Mot mitten av 1800-talet har tydligen tempot blivit ännu långsammare. Då varnar P. A. Heischman i sin »Method för Choralsång» för att utföra psalmerna för långsamt. Men ändå kan han komma med följande förslag: »Choraltonerna böra i högtidliga och glada psalmer uthållas i 3 sekunder — — — I sorgliga och allvarsamma psalmer uthållas tonerna vardera 4 sekunder». — När dessa anvisningar givas tillsammans med en varning mot att sjunga för långsamt, kan man göra sig en föreställning om hurudant det vanliga tempot varit. — Vårt nuvarande koraltempo torde väl vara ungefär $\frac{2}{3}$ — $\frac{3}{4}$ sekund per ton. Antag nu att några organister i mitten på 1800-talet plötsligt tagit sig för att spela koralerna i vårt tempo, d. v. s. 4 eller 5 gånger så fort som då var brukligt. Vilken uppståndelse och vilken förargelse skulle de icke ha åstadkommit. Den skulle säkert varit mångdubbelt större än den förargelse den s. k. gregorianska musiken, d. v. s. det hastiga tempot där, nu förorsakar. — Skulle väl någon nu vilja återgå till detta lång-

1) Jfr till det följande: C.-A. Moberg, Från abbé Vogler till John Morén (Kyrkoh. årsskrift 1935) s. 244 f.; Dens. Kyrkomusikens historia s. 262 f.

samma, onaturliga tempo? Säkert inte. Vi tro oss under ett halft sekel ha arbetat oss fram till en förnuftig uppfattning om ett naturligt koraltempo och denna dyrt förvärvade erfarenhet vilja vi icke offra. — På samma sätt vilja de som tro sig ha kommit fram till en riktig uppfattning om ett naturligt tempo i den gregorianska sången icke offra denna uppfattning på slentrianens altare. Ty något annat än slentrian är uppfattningen om det långsamma tempot i den gregorianska sången icke, även om det motiveras med ett så välklingande argument som att det är ovärdigt att sjunga Guds ord så fort och slarvigt. Alldeles samma argument skulle man i mitten av 1800-talet anfört mot vårt hastiga koraltempo.

Nära härmed sammanhänger nu några andra frågor. Vi börja med orgelackompanjemanget. Vi ha här — liksom inom den romerska kyrkan under 1800-talet — vant oss vid en mycket tung orgelsats som beledsagning till den gregorianska sången. Vi behöva blott tänka på koralboken. Man har harmoniserat de gregorianska melodierna där på samma sätt som övriga melodier. De gregorianska melodierna i mässan behandlades på liknande sätt. I 1914 års Vesperale har en viss modifikation inträtt, men orgelsatsen är fortfarande mycket tung. Denna tunga orgelsats kräver ett långsamt tempo. Med insikten om nödvändigheten av ett raskt tempo har man inom den romerska kyrkan känt behovet av en lätt orgelsats som tål farten utan att verka karrikatyr. När nu denna lätta orgelsats börjat användas också hos oss, har mången reagerat. Man ville bliva vid det gamla och inlärdas. Så har även den moderna orgelsatsen kommit att verka irriterande. Vad särskilt orgelsatsen i den nya mässmusiken beträffar, torde den i onödigt hög grad ha bidragit att öka irritationen. Den har icke blivit vad man haft rätt att vänta. Man kan i detta sammanhang endast beklaga att dessa orgelsatser icke fått skrivas av Albert Runbäck som ojämförligt bättre än någon annan nu levande svensk kyrkomusiker behärskar detta område.

När det har gällt den gregorianska sången i tidegården har under arbetet hittills hos oss i allmänhet rent av krävts att den skall utföras helt utan orgel. Försök har gjorts med orgel. Men de ha knappast slagit särdeles väl ut. Överhuvud taget torde man kunna ifrågasätta lämpligheten av orgel till denna sång. Säkert är i varje fall att vi ännu icke äga några körer som äro så tränade att de tåla vid orgelackompanjemang utan att störas och

förhindras i sin sång. Ej heller äga vi ännu många organister som äro så tränade att de kunna sköta orgeln utan att störa sången. Att kunna fullt störningsfritt sköta orgelackompanjemang vid en tidegårdsgudstjänst kräver lång inlevelse både i text och musik. Annars blir orgeln mera till skada än till nytta. Men hur många svenska organister äga f. n. en sådan inlevelse? Detta undanskjutande av orgeln har irriterat många, som överhuvud knappast kunna tänka sig unison sång i kyrkan utan orgelbeledsagning.

Här torde det vara lämpligt att ta upp spørsmålet om kören och församlingen och deras inbördes förhållande. För många är kyrkokören närmast ett besvärligt påhäng. De anse att den enda sång som har något berättigande i gudstjänsten är prästens och församlingens. För dem måste snart sagt varje utökning av det gregorianska inslaget i gudstjänsten te sig motbjudande. Det mesta i den gregorianska musiken är nämligen av sådan karaktär att det — i varje fall hos oss med den låga ståndpunkt som vår allmänna musikkultur intar — endast är tänkbart som körsång. Vi kunna absolut inte tänka oss t. ex. de nyinförda, gregorianska introitusmelodierna utförda som församlingssång. Här ha vi utan tvivel en av de ömmaste punkterna, när vi skola försöka få rätt på orsakerna till oviljan mot den gregorianska sången. Det är oviljan mot att kören skall tränga sig in i gudstjänsten och beröva församlingen något av dess rätt att sjunga själv.

Ännu en sak bör i sammanhang med tempot vidröras. Det är den prästerliga ovilja som man ofta möter och som bottnar i att prästen vid ett modernt utförande av den gregorianska sången får så lite tillfälle att briljera med sin mer eller mindre (tyvärr oftast mindre) vackra röst. Den gregorianska sången kräver ödmjukhet av sin utövare och ju bättre röst prästen har, dess mindre har han vanligen av den varan. Det gör att han med händer och fötter sätter sig emot varje påskyndande av tempot. Det är ock förklaringen till att han gärna accepterade 1914 års Vesperale men avskyr tidegården.

Den andra stora huvudfrågan i diskussionen kring den gregorianska sången gäller det nya materialet. Att vi böra ha ett visst mått av gregoriansk sång, därom äro alla eniga, även om många inte veta det. Men varför ta upp mer än det som redan finnes? Låt i stället våra kyrkokompositörer komponera nya melodier till både mässa och eftermiddagsgudstjänster. Varför söka

väcka liv i det som redan är dött? Låt dessa gamla döda melodier vila i frid efter sitt arbete. Det kan ju hända att de ha haft en uppgift att fylla. Men nu äro de i alla fall ohjälpligt föråldrade. Nu kunna de inte ha något att säga en modern människa. Det enda de kunna göra är att tråka ut människor och köra folk ur kyrkan. De kunna ju på sin höjd bli museiföremål. Och det är bara antikvariska intressen som stå bakom dem. Sådana och liknande argument får man höra till leda upprepade.

Vore det blott rent antikvariska intressen som låge bakom strävandena att levandegöra den gregorianska sången, så skulle man obetingat ge dessa kritiker rätt. Den svenska kyrkan har alldeles för många och stora uppgifter för att ha tid med ett så omfattande museiarbete som detta. Men i själva verket ligger saken helt annorlunda till. Det är ett djupt religiöst intresse som tar sig uttryck i de gregorianska strävandena. Det är medvetandet att den kristna gudstjänsten aldrig ägt och aldrig kommer att äga någon musik, som i så hög grad som denna förmått att ge uttryck åt den tillbedjan som en kristen vill försjunka i, när han möter sin Herre och Gud. Från historisk synpunkt skulle jag vilja uttrycka vad jag menar så att den gregorianska sången är kyrkans musikaliska samvete. Vad bibeln är för predikan, det är den gregorianska sången för kyrkans musik. I tider av andelivets nedgång och förfall kan man alltid iakttaga hur predikan fjärrar sig från bibelordet och förfaller till att förkunna mänsklig och subjektiv visdom. Varje kyrkolivets förnyelse har alltid varit knuten till bibelordet. Förkunnelsen har sökt sig tillbaka till bibelns friska urkälla och ur den druckit förnyelse. I tider av kyrkomusikalisk nedgång kan man på samma sätt iakttaga, hur den gregorianska sången blivit allt mer och mer oförstådd. Varje verklig kyrkomusikalisk förnyelse har nog också alltid varit knuten till en vaknande förståelse för den gregorianska sångens ideal. Kyrkomusikens samvete — det är den bästa karakteristik jag från religiös synpunkt kan ge denna sång. I det namnet ligger ock den bästa motiveringen för dess odlande. Utan detta samvete tappar kyrkomusiken bort sig själv; den förlorar sin egenart, den mister sin själ.

Och vad speciellt tidegården och dess musik beträffar så må det tilläggas, att det torde knappast finnas något som bättre kan fostra människor till förståelse för kyrkans gudstjänstliv än den. Predikan är naturligtvis en centralpunkt i gudstjänstlivet. Men

vi skola icke predika ihjäl människors religiösa intresse. Utan vi skola fostra dem till att själva kunna tillbedja Gud i ände och sanning. Och den bästa form för gemensam tillbedjan som finnes utanför mässan är otvivelaktigt tidegården.

Från den ståndpunkt som här skisserats måste man med den allra livligaste tillfredsställelse hälsa den starka orientering åt gregorianskt håll som den nya mässmusiken uppvisar. Jag tänker då först på det nya gregorianska material som upptagits. Dit hör den gammalkyrkliga introitus, det längre Laudamus med sina tre musikaliska alternativ, den gamla prefationstoner i *relativt* oförfalskad gestalt samt Credo Nicenum, för att nämna blott det viktigaste. Även om dessa melodier aldrig skulle komma att utföras, fylla de dock genom sin blotta närvaro en stor uppgift som ett musikaliskt samvete. Man kan tysta samvetets röst, men inte i vilken grad som helst. Man kan gå förbi dessa melodier. Men de stå där i alla fall. Och även om det stora flertalet kyrkomusiker skulle negligera dem, ja rent ut förakta dem, så kommer dock eliten inom kyrkomusikerkåren aldrig att kunna gå förbi dem. Mer eller mindre medvetet komma de att låta sig påverkas av dem i sin kyrkomusikaliska uppfattning. Deras inflytande kommer därför att på längden göra sig gällande även om det icke för ögonblicket kommer att bli så märkbart.

Även orgelsatsens förändrade utseende vittnar om en helt annan förståelse för den gregorianska sången än förr. Tyvärr har den, såsom redan framhållits, icke alltid blivit vad man hoppats. Icke sällan märker man en viss valhänthet. Men den kommer i alla fall att ha stor betydelse. Den kommer att utgöra en eggelse för våra bästa kyrkomusiker att sätta sig in i hithörande problem och söka åstadkomma något bättre.

Till vittnesbörden om den ökade förståelsen för den gregorianska musikens egenart hör ock dessa melodiers rytmiska avfattning. Det är kanske den som kommer att omedelbart få den största iakttagbara betydelsen. Åtminstone är det att hoppas att den kommer att visa sig i ett avsevärt förbättrat utförande.

*

I vad mån den nya gregorianska sången skall komma till användning beror främst på körerna och körledarna. Det nödvändigaste arbetet f. n. är därför att fostra dessa till förståelse för ett

korrekt utförande. Det är därför mycket viktigt att vi få till stånd kurser på olika platser i vårt land, där just den gregorianska sångens utförande är huvudföremålet för studierna. Att man, tyvärr, emellertid nog inte kan hoppas på alltför mycken förståelse för detta önskemål, därom kan jag anföra ett färskt ex. Till i sommar hade planerats en sådan kurs i Hälsingborg. På dagarna skulle präster och körledare ha tillfälle till övningar. På kvällarne skulle körerna från den kringliggande bygden ha inbjudits för att också de skulle få öva sig. K. S. V. i Lunds stift tillfrågades om de ville delta som inbjudare till kursen. Styrelsen har emellertid nekat sin medverkan. Någon motivering har jag inte hört. Kanske beror avslaget på avog inställning till den gregorianska sången överhuvudtaget. Men underligt vore det om K. S. V. som genom sina medlemmar Norén och Morén arbetat mer än någon annan för den gregorianska sångens återupplivande nu skulle ha gjort helomvändning. Kanske beror avslaget på motvilja mot det raska tempo i den gregorianska sången som där skulle komma till användning. I så fall är det väl en ödets ironi att K. S. V. som mer än någon annan varit drivkraften, när det gällt att införa ett snabbt tempo i psalmsången, icke kan fatta att samma reform behövs inom den gregorianska sången. Huru som helst — kan man inte ens inom K. S. V.-kretsar finna förståelse för behovet av övning av den gregorianska sången, hur skall man då kunna det annorstädes.

Det finnes emellertid knappast anledning att misströsta. Kyrkans 2000-åriga sång skall förvisso aldrig tystna.

Knut Peters.

Rumskullahandskriften.

Från omkring år 1600.

Rumskulla kyrka inom Tunaläns och Sevede kontrakt av Linköpings stift äger i sitt arkiv en musikhandskrift, som på ett intressant sätt belyser de kyrkomusikaliska förhållandena inom Linköpings stift omkring år 1600.

Beskrivning: Sidans bredd är 156 mm och höjd 196 mm. Notradernas längd är c:a 120 mm och skriften upptar c:a 160 mm av sidans höjd. Varje sida upptar 7—9 notsystem, allestädes med underlagd text. Notskriften är för den gregorianska sången kvadratnotskrift på 4-linjigt notsystem; s 95—100 förekomma åtta lutherska koraler med mensuralnotation på femlinjigt notsystem. Hs omfattar 120 sidor och är väl bevarad.

Notskriften, liksom texten, är tydlig och omsorgsfullt utförd. Den synes gjord av en enda hand, utom påskhymnen på s. 101, som väl kan vara samtidigt med skriften i övrigt, men knappast av samma hand.

Hs är bunden i ett pergamentband, ett fragment av något antionale eller graduale med medeltida notskrift i rött och svart.

På första pärmens innersida finnes antecknat namnet:

Emundus Johannis Smolandus Ingatorpensis.

Sannolikt är han väl ägaren, möjligen tillika avskrivaren. Några uppgifter om honom har ej stått mig till buds. Han härstammar från Ingatorp, i Ydre och Södra Vedbo kontrakt, liksom Rumskulla beläget i Smålandsdelen av Linköpings stift.

I annexförsamlingen till Rumskulla, Hässleby, finnes enligt uppgift en musikhandskrift, nu förvarad i Vadstena landsarkiv. Den har icke stått till min disposition under arbetet med denna uppsats.

Översikt av innehållet:

S. 1—2. Tomt titelblad.

s. 3. [Tonarius.]

Primus. Tonus *med* initium, me-

dium. *Minnesversen:* Primus Tonus sic incipitur et sic flectitur, ita mediatur, sic autem finitur. Differentiae Primi toni, tres¹⁾.

¹⁾ Tonarien upptar dock för första psalmtönen fem differentiae utom normalfinalis. Dessa äro enligt nu gällande Antionale romanum (förkortas AR): g (normalfinalis), D, a, a³, g² samt därutöver en i AR ej upptagen variant: g a g. Där ej annat antecknas överensstämmer tonarien helt med AR.

- Secundus Tonus, differentia nulla²⁾.
- s. 4. Tertius Tonus, Differentiae tertij toni³⁾.
- Quartus Tonus. Differentia una⁴⁾.
- Quintus tonus, differentia nulla. — Sextus Tonus, differentia nulla. — Septimus Tonus, differentiae tres⁵⁾.
- s. 5. Octavus Tonus, differentia una⁶⁾.
- Peregrinus tonus⁷⁾.
- s. 6. Tom sida.
- s. 7. De Nativitate Salvatoris nostri Jesu Christi.

[IN PRIMIS VESPERIS]

[Super psalmos]

[Ant. 1] Iudea et Hierusalem nolite timere... Laudate pueri Domini: Laudate nomen Domini. Ps. 112⁸⁾.

[Ant. 2] Orietur sicut sol.. Laudate Dominum omnes gentes: Laudate cum omnes populi. Ps. 116.

[Ant. 3] Dom ortus fuerit sol

... Lauda anima mea Dominum: Laudabo Dominum in vita mea: Psallam Deo meo quamdiu fuero. Psal. 145.

- s. 8. [Ant. 4] Gaude et laetare Hierusalem ... Laudate Dominum quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit iucunda decoraque laudatio. Psal. 146.

[Ant. 5] Betlehem non es minima⁹⁾... Lauda Hierusalem Dominum: Lauda Deum tuum Sion. Psal. 147.

- s. 9. *Responsorium in primis vesperis.*

Iudea et Hierusalem nolite timere... *Repetitio:* Cras egrediemini... *Versus:* Constantes... Gloria Patri... Cras etc.¹⁰⁾.

- s. 10. *Super Magnificat:* Cum esset desponsata mater Jesu Maria¹¹⁾... Magnificat anima mea Dominum.

[AD COMPLETORIUM]

[Ant.] Tu Betlehem terra Ju-

2) Avvikande initium; (i. transponerat läge) e, f, e, c.

3) Normalfinalis: c-h a-c a g-a, saknas i AR, är variant av a²; differentiae: c a c c-a (variant av a i AR); a; c a c c (saknas i AR).

4) Initium: e g a. Normalfinalis: A, diff.: a g a h g e-g (variant av A*).

5) Initium: h-d c-d, normalfinalis: a, diff.: c, d, c².

6) Initium: g a g c. diff.: c.

7) Här meddelas endast finalis. Nedre delen av sidan tom.

8) Hänvisningarna till psaltarpsalmerna avse numren i Versio vulgata. De äro gjorda med stor omsorg, i de fall då andra nummer föreligga än i nuvarande upplaga av vulgatan, torde de hänvisa till den för svenska gymnasier avsedda latinska psaltarupplagan, I regel citeras hela första versen, såsom framgår av psalmcitatet i jultidegården, vilka återgivits fullständigt t. o. m. handskriftens s. 19. Därefter citeras endast psalmens begynnelseord. Av antifonerna citeras som regel endast början, där icke särskild orsak föreligger för att citera hela antifonen.

9) Samtliga fem antifoner i julaftonsvespern saknas i ECU och LCW, men återfinnes i Brevarium Lincopense av år 1493 (förkortas Br Li). LCU och LCW följer anvisningarna i Laurentius Petris De officijs. För uppgifterna, som hämtats ur Br Li står jag i tacksamhetsskuld till kyrkoherde K. Peters. LCU är förkortning för Liber cantus upsaliensis 1620; LCW för Liber cantus wexiö-nensis 1623.

10) Återfinnes i LCU s 107 och LCW s. 22 och anvisas i De officijs.

dae¹¹)... Cum invocarem exaudivit me Deus. Psal. 4.

[IN MATUTINIS]

Invitatorium. Christus natus est¹²)... [Ps.] Venite exultemus

s. 11—12. Domino...

s. 13. *Antiphonae super psalmos in precibus matutinis.*

[*Ant. 1*]. Dominus dixit ad me ... Quare fremuerunt gentes: et populi meditati sunt inania. Ps. 2.

[*Ant. 2*]. Tanquam sponsus ... Coeli enarrant gloriam Dei: et opera manuum ejus annunciant (!) firmamentum. Ps. 18.

s. 14. [*Ant. 3*]. Diffusa est gratia... Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi. Ps. 44.

Responsorium 1.

Hodie nobis coelorum rex... *Repetitio*: Quia salus aeterna... *Versus*: Gloria in excelsis Deo ... Quia.

s. 15. *Responsorium 2.*

Hodie nobis de coelo pax... *Repetitio*: Hodie per totum... *Versus*: Gloria in excelsis Deo¹³)... Hodie.

Responsorium 3.

Descendit de coelis...

s. 16. *Repetitio*: Et exivit... *Versus*: Tanquam sponsus... Gloria Patri¹⁴)... Et

s. 17. *Responsorium 4.*

Verbum caro factum est... *Repetitio*: Plenum gratia... *Versus*: In principio erat...¹⁵). Plenum.

s. 18. AD LAUDES.

[*Supèr psalmos*]

[*Ant. 1*] Quem vidistis pastores ... Dominus regnavit decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem et precinxit se. Ps. 92.

[*Ant. 2*] Genuit puerpera regem ...¹⁶). Jubilate Deo omnis terra. Ps. 99.

[*Ant. 3*]. Angelus ad pastores ait... Deus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti: Longe a salute mea verba delictorum meorum. Psal: 21.

s. 19. [*Ant. 4*]. Facta est cum Angelo... Benedicite Domino omnes gentes. [Ps. 116.]

[*Ant. 5*] Parvulus filius hodie... Laudate dominum de coelis. Laudate eum in excelsis. Ps. 148.

s. 20. *Super Benedictus*: Gloria in excelsis Deo... Benedictus Dominus Deus Israel.

*Super Magnificat*¹⁷). Hodie Chris-

11) Annan text i LCU och LCW, som anvisas i De officijs. Hs följer Br Li.

12) Återfinnes i LCU s 109, LCW s 24 liksom efterföljande antifoner och responsorier.

13) Versen avviker från LCU s 113 och LCW s 33, men överensstämmer med Br L.

14) Detta Gloria Patri saknas i LCW s 35, men återfinnes i LCU s. 115 och i Br. Li.

15) Gloria Patri saknas. Återfinnes i Br Li, LCU och LCW.

16) Laudesantifonerna överensstämma med dem av LCU s 118 upptagna: de saknas i LCW. Två textliga avvikelser kunna noteras: i ant. 2. läser LCU: cum virginitatis honore, men hs.: cum virginitatis pudore. I ant. 4 läser LCU: clamantium et dicentium. Hs.: laudantium et dicentium. I båda fallen överensstämmer Hs med Br Li

17) Magnificatantifonen har här placerats före psålmantifonerna. Vesperns samtliga antifoner återfinnas i LCU s 121 och LCW s 38.

- tus natus est... Magnificat anima mea Dominum.
Antiphonae super psalmos in secundis vespertis.
 [Ant. 1]. Tecum principium... Dixit Dominus... Ps. 110¹⁸⁾.
- s. 21. [Ant. 2]. Redemptionem misit Dominus... Confitebor tibi... Ps. 111¹⁹⁾.
 [Ant. 3] Exortum est in tenebris... Beatus vir... Ps. 112²⁰⁾.
 [Ant. 4] Apud Dominum misericordia... De profundis... Ps. 130.
- s. 22. [Ant. 5] De fructu ventris... Memento Domine... Ps. 131.
 [Ad completorium]
 Verbum caro factum est... Cum invocarem. Ps. 3²¹⁾.
 Glorificamus te pater... Nunc dimittis servum tuum Domine...
- s. 23. OFFICIUM MISSAE.
 Puer natus est... Cantate Domino... Gloria Patri...²²⁾.
In sumis (!) festis.
- s. 24. [Kyrie] Herre förbarma tigh...²³⁾.
In simplicibus festis.
 [Kyrie] Herre förbarma tigh...²⁴⁾.
- s. 25—26. [Gloria] Ähra wari Gudh i högden...²⁵⁾.
- s. 27. [Sanctus] Heligh...²⁶⁾. [Agnus Dei] O Gudz Lamb...²⁷⁾.
- s. 28—30. *Sequentia.* Alle Christne frögda sigh...²⁸⁾.
- s. 31. De resurrectione Christi.
 [IN PRIMIS VESPERIS]
 SUPER PSALMOS]
 [Ant.] Alleluia, Alleluia, Alleluia²⁹⁾. Laudate pueri Dominum... Ps. 112.
Super Magnificat:
 [Ant.] Wesperi autem sabbati... Magnificat anima mea Dominum.
 [IN MATUTINIS]
- s. 32—34. *Invitatorium:* Alleluia, Alleluia, Alleluia³⁰⁾. Venite exultemus...

18) Versio vulgata Ps 109.

19) Versio vulgata Ps. 110.

20) Versio vulgata Ps 111.

21) Versio vulgata Ps 4. Jfr ovan s. 10 i hs.

22) LCW s 9, saknas i LCU.

23) Kyrie fons bonitatis, frygisk, se Höghandskriften (Hg s 3), LCU s. 26 saknas i LCW. Meddelar fyra acklamationer, vilket förutsätter att kyriet utförts niofaldigt.

24) Kyrie cunctipotens genitor Deus, dorisk. Se Hg s 3 LCU s 27 och LCW s 10. Fyra acklamationer liksom i Hg och LCU, medan LCW endast meddelar tre.

25) Hypofrygiskt Gloria såsom i Hg, LCU och LCW under samma rubrik. Texten följer den kortare versionen från 1531 års mäsas, liksom Hg och LCU medan LCW har den längre versionen. Se nedan under Kyrie apostolorum.

26) Doriskt Sanctus Hg s 4 LCU s 31, LCW s. 14.

27) Doriskt Agnus Dei saknas i Hg, upptages av LCU s 33, LCW s 15.

28) Den melismatiskt rikare formen (jfr Moberg: Ueber die schwedischen Sequenzen I s. 249.) Den synes hava varit företrädd i Linköpings stift. Jfr Liten Songbook 1553 tillhörig Skeda kyrka.

29) Annan antifon i VIII psalmtönen upptages här än den i VI tonen som meddelas i LCU s 125 och LCW s 53 och som anvisas av De officijs.

30) Texten till Invitatoriet divergerar från LCU s 126 och LCW s 54, och

- s. 35. *Antiphonae super psalmos.*
 [Ant. 1] Ego sum qui sum...
 Beatus vir qui non abiit... Ps. 1.
 [Ant. 2] Postulavi patrem meum... Quare fremuerunt gentes... Ps. 2.
 [Ant. 3] Ego dormivi... Domine quid multiplicati sunt... Ps. 3.
- s. 36. *Responsorium I.*
 Angelus Domini descendit de caelo... *Repetitio:* Jam surrexit...
Versus: Angelus Domini locutus est... Jam etc.
- s. 37. *Responsorium II.*
 Angelus Domini locutus est...
Repetitio: Jam surrexit... *Versus:* Ecce praecedit vos in Galilaeam...³¹⁾ Jam etc.
- s. 38. *Responsorium III.*
 Dum transisset sabbatum...
 [Rep.]. Ut venientes ungerent...
Versus: Et valde mane... Ut etc.
 AD LAUDES.
 [Ant. 1] Angelus autem Domini... Dominus regnavit decorum...
 Psal. 92.
- s. 39. [Ant. 2] Et ecce terraemotus factus est... Jubilate Deo omnis terra... Ps. 99.
 [Ant. 3] Erat autem aspectus eius... Laudate Dominum de caelis... Ps. 148.
- s. 40. [Ant. 4] Prae timore autem ejus... Benedicite Domino omnes gentes... Ps. 116.
 [Ant. 5] Respondens autem angelus... Laudate Dominum de caelis... Ps. 148.
Super Benedictus. Et valde mane una sabbatorum... Benedictus Dominus...
Antiphona super psalmos in secundis vespers.
 [Ant.] Alleluia, Alleluia, Alleluia, Alleluia³²⁾. Dixit Dominus Domino meo... Ps. 110.
Super Magnificat. Et respicientes viderunt... Magnificat...
- s. 41. [Super Nunc dimittis] Alleluia, resurrexit... Nunc dimittis...
 [Responsorium]
 Discubuit Jesus et discipuli eius...
Versus: Edite.
- s. 42. et bibite... Gloria patri potentissimo...³³⁾.

De officijs. Likaså melodien, mixolydisk, liksom det efterföljande Venite, vilket återfinnes i Hg s 50 (In annuntiatione Marie), Bj s 39. Upptages i LCU s 88 (In festo S. Michaelis), saknas i LCW. Texten till Invitatoriet överensstämmer med Br Li.

³¹⁾ Antifonerna och responsorierna vid påskmatutinen överensstämmer med de av LCU och LCW upptagna, utom i fråga om Versus till detta responsorium. Den lyde: i LCU s 131 och LCW s 64: Jesum quaeritis Nazarenum crucifixum surrexit non est hic; men i hds: Ecce praecedit vos in Galilaeam ibi eum videbitis sicut dixit vobis. Hds överensstämmer med Br Li.

³²⁾ Antifonerna till laudes återfinnas i LCU och LCW. För 2:a vespren meddelar LCU och LCW endast Magnificantifonen. De officijs anvisar att Laudesantifonerna skola brukas. LCW meddelar intet för completoriet. LCU upptar den fyrafaldiga Alleluia-antifonen som antifon före completoriets psalmer och samma antifon som hs för Nunc dimittis. Hs följer Br Li.

³³⁾ Nattvardsresponsoriet som De officijs anvisar till distributionspsalm, återfinnes i LCU s 59. I hs saknas dock anteckningen om Repetitio, som enligt LCU efter Versus utgöres av Et accepto pane och efter Gloria av Et accepto calice. Hs följer här Liten Songbook 1553.

s. 43 OFFICIUM MISSAE.

Resurrexi et adhuc tecum sum...

Versus ex psal: 139. Domine probasti me... Gloria Patri...³⁴).s. 44—45. [*Kyrie*] Herre förbarmatigh...³⁵).[*Gloria*] Ähra ware Gudh ihögden...s. 46. [*Sanctus*] Heligh...³⁶).s. 47. [*Agnus Dei*] O Gudz Lamb...s. 48. *Sequentia.* Jesus Christus han ähr worden...s. 49. [*Ahrones Konungh.*]Ährones Konungh Jesus Christus, Alleluia. Som war för oss i döden uthgifuin, Alleluia. Ähr nu upståndén som han sagt hafuer, Alleluia. Och manar godt för oss ho^s Fadhren, Alleluia³⁷).

s. 50—51. Rex Christe omnes in te laetemur, Alleluia. Quia quam pertulisti pro nobis mortem, Alleluia. Resurgendo devicisti, Alleluia.

Serva nos a peccatis, Domine fili Dei unigenite, qui natus es de virgine, quoniam te decet laus et honor. Rex Christe qui caput es ecclesiae fac nos tecum surgere, Alleluia.

— — *Vid texten: Quia quam pertulisti pro nobis mortem, Alleluia. Resurgendo devicisti, Alleluia. finnes ytterligare två rader underlagda, så att denna antifon kunde utföras vid tre tillfällen. De båda andra »verserna» lyda:*

Quia tu solus nostram captivitatem, Alleluia. Ascendendo captivasti, Alleluia.

Quia consolatorem Spiritum Sanctum, Alleluia. Jam e caelis revelasti, Alleluia.

s. 52—55. *In die Ascensionis Christi.*[*Sequentia.*] Rex omnipotens die hodierna...³⁸).s. 55. [*Sequentia*] Alzmechtigh Ko-

³⁴) Se LCW s 41, saknas i LCU. Gloria Patri är fullt utskrivet i hs i LCW endast antytt.

³⁵) Kyrie Lux et origo, mixolydisk, med fyra acklamationer liksom Hg s 6; LCU s 34 och LCW s 43 meddelar endast tre acklamationer. Hs representerar här alltså ett äldre skikt än LCU och LCW. Inledningsneumens tredje not synes hava varit föremål för en radering. Den är nu c, liksom LCU och LCW. Linköpingstraditionen synes hava varit h. Det efterföljande Gloria återfinnes i Hg, LCU och LCW under samma serie. Här saknas i hs tillägget till Agnus dei-partiet, vilket upptages i LCW.

³⁶) Sanctus och Agnus dei, hypolydisk, återfinnes i Hg s 11, LCU s 38 saknas i LCW.

³⁷) Denna Cantio Paschalis, som av hs meddelas dels i svensk och dels i latinsk text, saknas i Hg och LCU men upptages i LCW med annan text. Den här upptagna texten finnes i en musikhandskrift tillhörig Ledbergs kyrka, Linköpings stift. Denna cantio, som ej ompämnas i De officijs, utgör en bearbetning av Maria-antifonen Regina coeli laetare, alleluia, som alltfört brukas enligt Br. R. vid completoriets avslutning under påsktiden. Märkliga äro tilldiktningarna i den latinska versionen Rex Christe, som gjorde det möjligt aningen att sjunga den tre gånger i följd eller att växla under påsk-pingsttiden.

³⁸) Himmelsfärdsdagens sekvens saknas i Hg, LCU och LCW och meddelas här i både latinsk och svenskt textskrud. Melodiformen ansluter sig nära till den av C. A. Moberg i Ueber die schwedischen Sequenzen II under nr 14 a som huvudform meddelade melodin. Denna sekvens förekommer i svenska 1500-

hws
—

nung uthi thenna samma dagh.
Werldennes frelsare med hög-
mechtig segers hand.

Wplor till himbla fädan han kom
med sinne krafft.

s. 56. Nu fyratio dygn ähr sedan han
upstod.

Han thenna dagen gaf Apost-
lom lärdom god.

Och mintes så widh theras mun-
nar mz fridzens minne.

Han gaf them macht förlåta syn-
der mz gudz ord och sinne.

Och wyste them uth i werlden
döpa huarior siäl till saligheet.

I gudz Faders och Sons och så
then helga Andes deelachtighz.

Han åt med them och badh icke
från Hierusalem gångä.

Wthan bliffua till thz i mågen
få then helga Anda.

s. 57. Icke effter många dagar sän-
der iagh edher hugsualaren ned
af himmelen.

Och waren så mith witne i Hie-
rusalem, Judea och så kringh
om iorderyk.

Nu tå han thz sadhe, af theras
åsyn blef han uptagen som fad-
rens enda son.

Så wart människons natuur up-
högdh aff en klara sky i him-
melen mz myckin mon.

Sy huru bälde tuå Änglar neder-
kommo i huytom hampne.

Talandes till them: huy undren i

och seen så högt up i himblom.

s. 58. Jesus Christus som ähr upfa-
ren här från eder till fadrens
herlighz.

Som han upfor så skall han kom-
ma spöriandes effter wåra kiär-
ligheet.

O himmels, hafzens gud och ior-
dens, som Adham skop och in-
sathe i paradys.

Owenen sliske (38) och then fals-
ke togh han bort mz sith syn-
daband till heluetid.

Huilken tin dyra blodh återkiöp-
te Herren Gudh.

The honom uphögte oförtiänt
som hade brutit emot tin helga
budh.

s. 59. Domare (,) när tu ath dömma,
kommer werldene.

Gif oss, wy bidie tigh i thins
fadhers ryke ewinnerliga gläd-
iena.

Thet wy siunge tigh allesamman,
Alleluia.

De Sancto Spiritu.

[In primis vesperis super psal-
mos]

[Ant.] Veni Sancte Spiritus rep-
le tuorum...³⁹). Laudate pueri
Dominum. Ps. 109.

s. 60. *Responsorium in primis vespe-
ris.*

Apparuerunt Apostolis disparti-
tae lingvae... [Repetitio] Sedit-
que... *Versus:* Spiritus Domini

talshandskrifter. Den upptages ej av Emil Liedgren: Svensk psalm och andlig
visa. Jag har funnit den med svensk text i ett ex. av Liten Songbook fol., till-
hörigt Skellefteå landsförsamlings kyrka. Musikaliskt tillhör sekvensen samma
grupp som pingstsekvensen Sancti Spiritus adsit nobis gratia, vilken även upp-
tages i hs.

³⁹) Pingstufficiets antifoner och responsorier återfinnes i LCU s 139 ff. med
undantag för Resp. i första vespern. De officijs anvisar resp. Repleti sunt.
Venite återfinnes i LCU s 73. Matutinens tredje resp. som upptages i LCU
saknas i hs. I matutinens första responsorium upptar hs som Versus: Repleti
sunt omnes Spiritu Sancto et caeperunt loqui medan LCU s 147 har versen:
Dum ergo essent Discipuli in unum congregati... Hs ansluter sig till Br Li.

- replevit totam domum... Sedit-
que.
- s. 61. *Super Magnificat*. Non vos re-
linquam orphanos... Magnificat
anima mea...
- [AD COMPLETORIUM]
[*Ant.*] Alleluia Spiritus paracle-
tus... Nunc dimittis...
- [IN MATUTINIS.]
- s. 61—64. *Invitatorium*: Alleluia, Spi-
ritus Domini replevit... [Ps.].
Venite exultemus...
- Antiphonae super psalmos*.
[*Ant. 1*] Factus est repente de
coelo... Magnus Dominus et...
Ps. 47.
[*Ant. 2*] Confirma hoc Deus...
Exurgat deus et dissipentur...
Ps. 67.
- s. 65. [*Ant. 3*] Emitte Spiritum tuum
... Benedic anima mea... Ps.
102.
- Responsorium I*.
Dum complerentur dies... [*Rep.*]
Tanquam Spiritus... *Versus*:
s. 66. Repleti sunt... Tanquam.
Responsorium II.
Repleti sunt omnes
[*Rep.*] Et convenit... *Versus*:
Loquebuntur varijs lingvis ...
Et etc.
- s. 67. AD LAUDES.
[*Super psalmos*]
[*Ant. 1*] Dum complerentur dies
...³⁹ A).
- [*Ant. 2*] Spiritus Domini reple-
vit...³⁹ A).
[*Ant. 3*] Repleti sunt omnes
...³⁹ A).
[*Ant. 4*] Fontes et omnia quae
moventur...³⁹ A).
[*Ant. 5*] Loquebantur varijs ling-
vis...³⁹ A).
- s. 68. *Super Benedictus*. Accipite Spi-
ritum sanctum... Benedictus Do-
minus Deus...
Super Magnificat: Hodie comple-
ti sunt dies... Magnificat...
- s. 69. In die pentecostes.
[*Kyrie*] Herre förbarma tigh
...⁴⁰).
- s. 70. [*Gloria*] Ähra wari Gudh i
högden...
- s. 71. *Sanctus*. Heligh...
- s. 72. [*Agnus Dei*] O Gudz Lamb...
- s. 73—76. *Pentecostes* [*Sequentia*].
Sancti spiritus adsit nobis gra-
tia...⁴¹).
- s. 76—79. *Diei pentecostes sequentia*.
Then helghe Andes nådh gifue
oss allom god rådth...
- s. 79. De sancto Michaeli Archangelo.
[In PRIMIS VESPERIS]
[*Ant.*] Omnes fideles Christi de-
voti concurrît...⁴²). Laudate
pueri Dominum... Ps. 112.
[*Responsorium*] Te sanctum Do-
minum in excelsis... [*Rep.*] Te
deceat laus... *Versus*: Cherubim

³⁹ A) Här saknas psalmanvisningar.

⁴⁰) Kyrie, lydsk, med Gloria, hypomixolydisk, samma som pingstkyriet i Hg s 8, LCU s 41 och LCW s 70, samtliga, utom LCW med fyra acklamationer i Kyrie. I Gloria upptaga samtliga inskottet »och then helghe Anda» före Agnus Dei partiet. Endast LCW har det utvidgande tillägget. Sanctus och Agnus Dei återfinnes i LCU s 45, LCW s 74, i pingstserien, och i Hg s 12, Bj 3 i serien de sancta Trinitate.

⁴¹) Pingstsekvensen meddelas med latinsk och svensk text, den senare något annorlunda än den som upptages i Hg, Bj, LCU och LCW. Melodiformen ansluter nära till den av Moberg a. a. II under nr 14 b upptagna.

⁴²) Mikaeliofficiet följer anvisningarna i De officijs och officiet i LCU s 157 ff. med nedan angivna undantag.

- quoque et Seraphim... Gloria patri... Te etc.⁴³).
- s. 81. *Super Magnificat*: Dum sacrum mysterium cerneret Johannes... [IN MATUTINIS].
Invitatorium: Angelorum regi Deo... Venite⁴⁴).
- s. 82. *Antiphonae super psalmos*:
[*Ant. 1*] Introibo in domum tuam... Verba mea auribus... Ps. 5.
[*Ant. 2*] Stetit Angelus iuxta aram. templi... Domine, Dominus noster, quam admirabile est... Ps. 6⁴⁵).
[*Ant. 3*] Data sunt ei incensa... In Domino confido... Ps. 10.
Responsorium I.
Factum est silentium in coelo... [Rep.] Et audita est...
- s. 83. [Rep.] Et audita est... *Versus*: Millia millium ministrabant... Et. etc.
Responsorium II.
Stetit Angelus iuxta aram... [Rep.] In conspectu Dei⁴⁶). *Versus*: Data sunt ei incensa... In etc.
- AD LAUDES.
[*Ant. 1*] Dum praeliaretur Michael... Dominus regnavit decorum... Ps. 92.
- s. 85. [*Ant. 2*] Dum committeret bellum Draco cum Michael e Archangelo audita est vox millia millium salus Deo nostro. Jubilate Deo. Ps. 99⁴⁷).
[*Ant. 3*] Archangele Michael constitui... [Ps.] Deus Deus meus... Ps. 21.
[*Ant. 4*] Angeli Domini Domino... Benedicite...
[*Ant. 5*] Angeli, Archangeli, Throni... Laudate Dominum de coelis... Ps. 148.
- s. 86. *Super Benedictus*. Factum est silentium in coelo... Benedictus Dominus Deus... *Super Magnificat*. Omnipotens Deus et pater. Domini Jesu Christi, deprecamur te ex toto corde nostro suppliciter, ut eripias nos de lagueo mortis, Alleluia⁴⁸).
Magnificat...
- s. 87. *Kyrie apostolorum*.
[*Kyrie*] Herre förbarma tigh...⁴⁹).

⁴³) Detta resp. saknas i LCU, upptages av Br Li.

⁴⁴) Venitet är här ej utskrivet, utan hänvisar till påskvenitet s. 32.

⁴⁵) Versio vulgata Ps 8.

⁴⁶) LCU s 165 upptar som Rep.: Et ascendit fumes aromatum, de manu Angeli in conspectu Domini. Hs endast de tre orden: In conspectu Dei. Den följer Br Li.

⁴⁷) I LCU s 169 lyder antifonens senare led: vox millia millium dicentium salus Deo nostro, Alleluia. Hs överensstämmer med Br Li.

⁴⁸) Magnificat-antifonen i LCU s 172 begynner: Archangele Christe, per gratiam quam meruisti. Hs överensstämmer med Br Li.

⁴⁹) Här upptages Kyrie Orbis factor, dorisk, med Gloria i dorisk ton, vilka i övriga citerade sångböcker upptages som Kyrie dominicale: Hg s 21, Bj s 12, LCU s 13, LCW s 3. Samtliga hava tre acklamationer, vilket torde angiva att man icke brukade niofaldigt kyrie vid vanliga söndagar. Underläggandet av texten i Kyriet är självständigt i hs gent emot samtliga övriga citerade sångböcker. Likaså i Gloria, där hs börjar med en climacus: a-g-f under första stavelsen i ordet Ära. Liksom samtliga övriga sångböcker har hs det från me-

- [Gloria] Ähra wari Gudh i högden...
- s. 88. *Hs. har här följande textliga avvikelse i Laudamus från övriga ställen där lovsången förekommer:* »O Herre Gudh, Gudhz Lamb och Fadrens son. Tu som borttager werldennes synder tagh wår bön och miskunda tigh öffuer oss. Tu som sitter till Fadrens högra handh miskunda tigh öffuer oss. Ty tu äst alleena helgh...» *I marginalen finnes ett NB med följande tillägg:* »Tu som borttager werldennes synder förbarma tigh öffuer oss.»
- s. 89. *Sanctus.* Heligh...⁵⁰).
- s. 90. *Angnus (!) Dei.* O Gudz Lamb
...

- [In Dominicis]
- s. 91. *Kyrie Dominicale.* Herre förbarma tigh...
[Gloria] Ähra wari Gudh i högden⁵¹).
- s. 93. [Sanctus] Heligh...
[Agnus Dei] O Gudz Lamb...⁵²).
- s. 94. Tigh wari loff och prijs o Christ...⁵³).
- s. 95. *Sequuntur modulationes quorundam psalorum.*
Esaiæ 6. Esaiæ profetenom hande thz så...⁵⁴).
- s. 96. *Ps. 22.de passione Christi.* Min gudh, min gudh sade Christus tå...⁵⁵).
- s. 97. *Psal. 47.* Jerusalem tu helge stad...⁵⁶).
- De operarijs in vinea. Matth. 20.*

deltid under söndagarna övliga inskottet i ledet O Herrre thenß aldrahögstes enfödde Son *wår Saligheet* Jesu Christe, liksom i följande Kyrie.

I Gloria upptager hs i denna serie det trefaldiga Agnus Dei, varom mera nedan.

⁵⁰) Sanctus och Agnus Dei, lydsk, återfinnes i Hg i serien de apostolis s. 18, Bj s 10 och LCW s 48 under påsken.

⁵¹) Kyrie och Gloria, frygisk, upptages i Hg s 23 och Bj s 15 för fastan och i LCU s 19 som Aliud Kyrie dominicale. Av andra källor att döma (Liten Songbook från Skeda, Ledbergboken) synes detta Kyrie ha varit det för Linköpings stift normala söndagskyriet.

⁵²) Sanctus och Agnus Dei, hypodorisk-dorisk, återfinnes i Hg s 22, LCU s 23, LCW s 7.

⁵³) Osanna-tropen, som första gången finnes belagd i Hg s 12 och Bj s 3, meddelas här med samma text som i Liten Songbook 1553 och senare i LCU s 48 och LCW s 77. I Hg och Bj är den placerad i Osanna för serien De Trinitate och har i Liten Songbook, LCU och LCW sin plats efter pingstseriens Agnus Dei. Placeringen i Hs efter söndagsserien kan möjligen antyda att man inom Linköpings stift brukat den söndagligen.

⁵⁴) Efterföljande »modulationes» äro skrivna på femlinjigt notsystem med mensuralnotation.

Texten till denna koral återfinnes f. f. g. (enligt J. W. Beckmans Försök till svensk psalmhistoria) i psalmboken 1567. Hs följer noggrant texten där, och iakttar icke ändringarna i 1601 och senare upplagor.

⁵⁵) Upptages enligt Emil Liedgren: Svensk psalm och andlig visa f. f. g. i 1572 års psalmbok. Återfinnes i 1695 års psalmbok (förkortas gps) under nr 39.

⁵⁶) Föreligger enligt Liedgren a. a. i 1567 års psb. (eller redan i 1549?). Gps 109.

- Såsom *Enom Konung tecktes thet*
så. En liknelse liufligh och klar
...⁵⁷).
- s. 98. *De filio prodigo, Luc. 15.* Gudh
warder liknath wid en man...⁵⁸).
De iniquo dispensatore. Luc. 16.
O Gud förlän migh tine nådh.
Then som effter gudhz rijke
ståår...⁵⁹).
- s. 99. *De divite epulatione. Luc. 16.*
Om en rijk man här siunge wij
...⁶⁰).
- De Baptismo Christi.* Wår Her-
re Christ kom till iordan...⁶¹).
- s. 100. *Senare delen av sidan tom.*
[Hymnarium]
- s. 101. Nu är kommen wår påska-
frögd...⁶²).
- s. 102—103.
- Nocte surgentes vigilemus om-
nes...⁶³).
- De Matre Dei Virgine sanctis-
sima.* Fit porta Christi per-
via...⁶⁴).
- s. 104—105. Ad coenam agni provi-
di...⁶⁵).
- De Ascensione Christi.* Festum
nunc celebre magnarum gaudia
...⁶⁶).
- s. 106—107. Audi benigne conditor
...⁶⁷).
- O lux beata trinitas...⁶⁸).
- De nativitate Christi.* Corde na-
tus ex parentis...⁶⁹).
- s. 108—109. Aeterna Christi mune-
ra Apostolorum gloria...⁷⁰).
- Saphicum paschale.* Vita sancto-
rum decus Angelorum...⁷¹).

⁵⁷) Aterfinnes enligt Beckman f. f. g. i den tredje samlingen, som finnes bunden med 1572 års psb med notlinjer och noterna inskrivna. Av uppgifterna i Eric Burger: *Deutsche Kirchenmelodien in Schweden* s 180 att döma, följer hs melodiformen från denna psb med den utförligare slutkadensen i 2 och 4 raden: b-a-g-a-b-g-f. o. s. v. Gps 202.

⁵⁸) Tillhör psalmbeståndet från 1536. (Liedgren s 90). Gps 206.

⁵⁹) Förekommer i samma tillägg i 1572 års psb, som omnämnes under not 57. (Med noter?) Gps 208.

⁶⁰) Aterfinnes bland parabelvisorna i 1536 års psalmbok. Gps 204.

⁶¹) Enligt Liedgren a. a. s 223 förekom den i fragmentet från 1543. Gps 12.

⁶²) Senare inskriven med annan stil. Korallnotation på fyra linjer med svensk text, sju verser. Texten följer närmast Liten Songbook föl.

⁶³) Efterföljande hymner hava latinsk text med samtliga verser underlagda melodien, som är skriven över hela uppslaget.

Denna hymn tillhörde enligt Br Li matutinen tempore estivale in Dominicis; omfattar 3 verser. De officijs anvisar den för söndagsmatutinen på första sönd. efter trettondedag.

⁶⁴) Upptages i Br Li bl. a. på Marie. Bebdelsedag vid completorium. Saknas i De officijs. 4 verser.

⁶⁵) Br Li: Dominica in albis, compl. De officijs; compl. vid påsk. 8 v.

⁶⁶) Br Li: Vigilia Ascensionis, vesper. Saknas i De officijs. 6 v.

⁶⁷) Br Li: Dom. III, Quadr. vesper. Saknas i De officijs. 5 v.

⁶⁸) Br Li: Bl. a. Hel. Tref. d., vesper. De officijs: 1 s. e. Tref. vesper. 3 v.

⁶⁹) Br Li och De officijs: vid jul, compl. 6 v.

⁷⁰) Br Li och De officijs: Commune unius apost, matutin. 5 v.

⁷¹) Br Li: Dominica in albis, vesper. Saknas i De officijs. 6 v.

- In adventu Domini. Verbum superbum prodiens... 72).*
 s. 110—111. *Veni creator spiritus... 73).*
Beata nobis gaudia... 74).
Ecce iam noctis... 75).
 s. 112—113. *In adventu Domini. Conditor alme sijdenum... 76).*
Vexilla regis prodeunt... 77).
 s. 114—115. *Primo dierum omnium... 78).*
- Ex more docti mystico... 79).*
 s. 116—117. *Dicimus grates tibi summe rerum... 80).*
Jesu nostra redemptio... 81).
 s. 118. [*Sabbato ad vespas super psalmos.* 82)
 [*Ant. 1*] *Benedictus Dominus Deus meus. Benedictus Dominus Deus meus... Ps. 143.*
 [*Ant. 2*] *In aeternum et in se-*

72) Br Li och De officijs: Dom. I adv. matutin. 5 v.

73) Br Li: Vid pingst, vesper. Saknas i De officijs. 7 v.

74) Br Li: pingstaftonens compl. De officijs och LCU vid pingstens första vesper. 7 v.

75) Br Li: På söndagen vid laudes. De officijs: 1 s. e. trettondedag, laudes. 3 v.

76) Br Li och De officijs: Dom. I adv. sabb. vesper. 7 v.

77) Br Li: Dominica passionis, vesper. Saknas i De officijs. 8 v.

78) Br Li: Tempore hyemali, på söndagen, matutin. De officijs: 1 s. e. Trettondedagens oktav, matutin. 9 v.

79) Dominica XL, vesper. Saknas i De officijs. 9 v.

80) Saknas i Br Li. Författad av Philip Melanchton (Beckman s 123). Anvisas i De officijs för Mikaelidagen. 11 v.

81) Br Li: Vigilia ascensionis, compl. De officijs: sönd. efter Kristi himmelsfärdsdag och pingst, compl. 6 v.

Översikt över de latinska hymnerna efter kyrkoåret:

Advent vesp.: Conditor alme siderum s 112.

mat.: Verbum superbum prodiens s 108.

Jul compl.: Corde natus ex parentis s. 106.

Dom LX Quadr. vesp.: Ex more docti mystico s 114.

Dom III Quadr. vesp.: Audi benigne conditor s 106.

Dom. pass. vesp.: Vexilla regis prodeunt s 112.

Påsk: vesp.: Vita sanctorum decus Angelorum s 108.

compl.: Ad coenam Agni s 104.

Himmelsfärdsd. vesp.: Festum nunc celebre s. 104.

compl.: Jesu nostra redemptio s 116.

Pingst: vesp.: Veni creator spiritus s 110.

compl.: Beata nobis gaudia s. 110.

Hel. Tref. d. vesp.: O Lux beata trinitas s 106.

Marie Beb. compl.: Fit porta Christi pervia s 102.

Mikaeli. Dicimus grates tibi s 116.

Cum. apost. mat.: Aeterne Christi munera Apostolorum gloria s 108.

Söndag, mat.: Nocte surgentes vigilemus s 102.

Primo dierum omnium s 114.

laudes: Ecce jam noctis s 110.

82) Lördagens och söndagens vesperantifoner saknas i alla de sångböcker, som här eljest citerats.

culum seculi. Exaltabo te Deus meus rex... Ps. 144.

[Ant. 3] Laudabo Deum meum in vita mea. Lauda anima mea Dominum... Ps. 145.

[Ant. 4] Deo nostro iucunda sit laudatio. Laudate Dominum quoniam bonus est... Ps. 146.

[Ant. 5] Benedixit filiis tuis in te. Lauda Hierusalem Dominum... Ps. 147.

Antiphonae in diebus dominicis.

[ad vesperas.]

[Ant. 1] Sede ad dextris meis, dixit Dominus Domino meo. Dixit

Dominus Domino meo... Ps. 110.

[Ant. 2] Fidelia omnia mandata ius confirmata in seculum seculi. Confitebor tibi Domine... Ps. 110.

s. 119. [Ant. 3] In mandatis eius volet nimis. Beatus vir qui timet... Ps. 112.

[Ant. 4] Sit nomen Domini benedictum in seculum. Laudate pueri Dominum... Ps. 113.

[Ant. 5] Nos qui vivimus benedicemus Domino. In exitu Israel de Aegypto... Ps. 114.

s. 120. Tom sida.

Uppställningen av materialet. Av översikten framgår den klara dispositionen av hs:

I. Tonarius s 3—5.

II. Ur tidegård och mässa:

jul s 7—30

påsk s 31—51

himmelfärdsdagens sekvens s 52—58

pingst s 59—78

Mikaeli s 79—86

Kyrie apostolorum s 87—90

Kyrie dominicale s 91—95

Dig vare lov och pris s 94.

III. Lutherska koraler s 95—100.

IV. Latinskt hymnarium s 101—117.

V. Lördagens och söndagens vesperantifoner s 118—119.

Denna uppställning är i flera avseenden självständig gent emot såväl Hg och Bj, Liten Songbook som ock LCU och LCW. Originellt för hs är avdelningen I Tonarius, III Lutherska koraler samt V Lördagens och söndagens vesperantifoner.

I fråga om dispositionen av materialet för tidegård och mässa följer hs De officijs och avviker från alla övriga här nämnda sångböcker. De officijs och hs sammanför allt material som hör till samma högtid till en enhet och infogar mässan — med introitus först och sekvensen sist och med ordinariet däremellan — efter högtidens laudes och före dess andra vesper. Hs anknyter här alltså till Laurentius Petris anvisningar.

Placeringen av serien In dominicis överensstämmer med Hg och Bj, som ställa denna söndagsserie efter de temporeserierna.

Liten Songbook ställer serien efter *In summis festis* före påskens kyrie, medan LCU och LCW ställer Kyrie dominicale först.

Vad angår det upptagna materialet för mässans ordinarium har Hs fem fullständiga serier jämte ett Kyriealternativ, vilket är väsentligt minde än Hg och Bj (11 Kyriemelodier) men något mera än Liten Songbook, som ger plats för 4 fullständiga serier och ett Kyriealternativ. LCU och LCW har samma antal serier som hs. Man kan alltså redan härav våga sluta sig till att hs representerar ett utvecklingsskede som är ungefär samtidigt med sångböckerna från 1620 och 1623.

Det föreliggande materialet till mässans ordinarium återfinnes fullständigt i Hg och Bj och utgör en del av det vid reformationssårhundradets slut allmänt levande gregorianska arvet från medeltiden.

Utöver de två sekvenser för jul och påsk, som Liten Songbook upptar, och som därefter blir gemensam egendom för så gott som alla handskrifter och tryck, och utöver de tre för jul, påsk och pingst, vilka återfinnas i LCU och LCW, upptar hs även himmelfärdsdagens sekvens. Den meddelas både på latin och på svenska liksom pingstsekvensen. Om himmelfärdsdagens sekvens anger Laurentius Petri i *De officijs* att den är värd att sjungas, om tiden medger. Den upptages även i 1571 års kyrkoordning, liksom de övriga nämnda.

I fråga om Introitus — på latin, vilket även tillstades av kyrkoordningen — sträcker sig hs icke utöver LCW, som även upptager introitus för jul och påsk. Liten Songbook, och LCU meddelar inga introitus.

Med avseende på tidegården är hs något utförligare än LCW, men har ungefär samma omfattning som LCU. Båda meddela tidegårdsmusik för jul, påsk, pingst och Mikaeli. För hs originellt är det latinska hymnariet, som upptar icke mindre än 19 latinska hymner för kyrkoårets högtider och för söndagen. LCU upptar tre hymner: *Beata nobis gaudia*, s 140, *Jam Christus astra ascenderit* s 143 (båda för pingst) och *Tibi Christe splendor patris* s 158 (för Mikaeli). I LCU upptages endast en vers av den latinska hymnen, i Hs samtliga.

Språket är latin i hela tidegården (utom den senare införda påskhymnen), i mässans båda introitus och i *Discubuit Jesus* (i överensstämmelse med Liten Songbook och LCU), samt alternativt i påskantifonen *Rex Christi* och två av sekvenserna. Detta bruk av latin överensstämmer med praxis, som kodifieras i Kyrkoordningen 1571.

I övrigt är mässans ordinarium försvenskad, liksom, självfallet, de lutherska psalmerna.

I dessa upptagas blott första versen, medan i det latinska hymnariet vid hymnerna samtliga verser äro underlagda melodien.

Detta förutsätter, att sångaren haft till sin disposition den svenska psalmbok, i vilken psalmerna upptagits, men att han icke

har haft något latinskt hymnarium eller antifonale. För tidegårdens psaltarpsalmer citeras på latin den första versen och psalmens nummer. Detta förutsätter att sångaren haft en latinsk psaltare till sin disposition. Sådana trycktes ju ock under 1500-talet för de svenska gymnasiernas behov.

Hs låter oss alltså förstå att vid tidpunkten för dess tillkomst brukades i mässan både svenska och latin, men i tidegården enbart latin. Vårt att påpeka är att LCU exempelvis i påskdagens laudes och andra vesper meddelar svensk text i begynnelseorden till cantica. Man torde alltså i Uppsala på denna punkt velat anvisa att åtminstone på högtidsdagarna borde cantica sjungas på modersmålet.

Hs visar också att tidegården vid de stora högtiderna, till vilka den också räknar Mikaeli, tydligen förekom i full utsträckning med första vesper, completorium, matutin, laudes, andra vesper och completorium.

Tillägget i Laudamus. Av ett visst intresse är det tillägg i Laudamus, som, mig veterligt, för första gången upptages här i Agnus-Dei-partiet inom serien Kyrie apostolorum, men endast där. Det lyder, insatt i sitt sammanhang:

O Herre Gudh Gudhz Lamb och Fadrens son
Tu som borttager werldennes synder förbarma tigh öfuer oss
Tu som borttager werldennes synder tagh vår bön och miskunda
tigh öffuer oss.
Tu som sitter till Fadrens höggra handh miskunda tigh öffuer oss.
Ty tu äst allena heligh.....

Detta tillägg saknas i den äldsta laudamusversionen, i Apostoliska konstitutionerna, men inkommer under medeltiden i den romerska liturgien. 1531 års mässa återknöt till den urkristna traditionen och uteslöt tillägget. I Hg och Bj, liksom i Liten Songbook och andra samtida handskrifter såsom Ordo canendi förekommer icke detta tillägg, medan däremot andra, mindre inskott av de tempore karaktär, tämligen regelbundet förekommer, såsom i pingsdens och söndagens Laudamus. Även i LCU förekommer tillägget på en punkt, nämligen i serien Aliud Kyrie dominicale s 21. LCW har helt återgått till den förreformatoriska sedvänjan och infört tillägget i samtliga serier.

Att detta tillägg dyker upp i slutet av 1500-talet och sedan återupptages i trycken från 1600-talets början måste ju betyda att den medeltida traditionen, som 1531 års mässa ville bryta med, dock levde kvar ute i bygderna under nära tre kvarts sekel trots de reglerande anvisningarna framför allt i Liten Songbook, där plats icke fanns för detta tillägg. Även om Liten Songbook verkat normerande för hela landet, så har dock på vissa punkter stiftstraditionerna levat kvar.

Linköpingsstradition. Hs är ett uttryck för traditionen inom Lin-

köpings stift. Redan tillhörigheten till Rumskulla kyrka och skrivaren-ägarens? födelseort, Ingatorp, hänvisar till detta stift. Tydligare framträder detta då man aktar på alla de avvikelser i tidegården, som hs uppvisar i förhållande till Uppsala och Växjö-traditionerna och för vilka hänvisas till noterna. I alla dessa fall överensstämmer hs med Br Li. Min jämförelse har, på grund av svårigheten att disponera över material från andra stift, icke kunnat utsträckas längre. Men överensställningen med Br Li är så fullständig och påfallande, att den måste vara utslagsgivande. I all synnerhet om man betänker att författaren synbarligen varit förtrogen med De officijs (märk Mikaelihymnen av Ph. Melankton, som Laurentius Petri särskilt rekommenderar, men som icke ens upptages av LCU), men dock ej följer Uppsalatraditionen.

Värt att understryka är även Kyrie dominicale. Den melodi, som meddelas där och som i andra stift upptages för fastan, har, så långt mina undersökningar sträckt sig, varit tradition inom Linköpings stift.

Datering. Förekomsten, mitt inne i hs, av de lutherska korallen hänvisar till slutet av 1500-talet, då de första koralmelodierna dyka upp. Psalmerna: En liknelse ljuvlig och klar och Den som efter Guds rike står, förekomma enligt Beckman för första gången i en av de samlingar, som bundits tillsammans med 1572 års psalmbok. Före detta år kan hs näppeligen ha skrivits. Den första av de upptagna psalmerna: Jesaja profetenom, förekommer i en textversion från 1567 års psalmbok och iakttar icke — de visserligen små — ändringarna från år 1601.

Man skulle alltså vara berättigad att datera handskriften till årtiondena omkring år 1600.

I samma riktning visar några ålderdomligare drag än LCU och LCW, nämligen i fråga om Discubuit Jesus och Nu kommen är vår påskafröjd, vilka båda anknyta till Liten Songbook 1553.

Petrus Benedicti. Det är törhända icke en tillfällighet att de ovan nämnda psalmerna i 1572 års psalmbokstillägg, anses vara författade av Petrus Benedicti. Denne verkade från 1575 som pastor i Söderköping och blev 1589 biskop i Linköping och dog där 1606. Om honom berättar Laurentius Paulinus Gothus, själv elev vid skolan i Söderköping under 1570-talet, att mästern Petrus, medan han var pastor komponerade märkliga psalmer och sände dem ned i skolan att sjungas. (Citat efter Liedgren s. 93) Petrus har sålunda haft intresse för den lutherska psalmen och för kyrkosången och blev som biskop i Linköping den högste ansvarige vårdaren av den kyrkliga sången i stiftet. Han har också såsom professor i Uppsala före år 1572 haft möjlighet att lära känna Laurentius Petris anvisningar för kultsången.

Att Petrus Benedicti såsom biskop verkligen bekymrat sig om den kultiska sången inom stiftet visar följande föreskrift, som återfinnes i »Acta synodica Lincopiæ Annj 1600 Mense Junij correcta Anno 1602 Mense Junij:» —6. Att i alla församlingar skola

hållas enhälleliga Songer och thoner som komma öfuerenz mz then Songen som brukas i Domkyrkan. — (citerat efter O. Holmström: Linköpings Domkapitels arkiv s. 148.

Efter mönstret, som Laurentius Petri givit i Ärkestiftet och som Petrus Benedicti under mer än tio år kunnat studera under sin Uppsalatid, har han som biskop i Linköping synbarligen velat öva kontroll över kyrkosången i stiftet, och gjort domkyrkan, liksom under medeltiden, till den normerande kyrkan. Men till hjälp för prästerna ute i stiftet måste ju den riktiga musiken upptecknas, och det är resultatet av Petrus Benedicti episkopala verk inom kultsången som föreligger i Rumskullahandskriften.

Den visar att han förstått att å ena sidan troget bevara den gamla från medeltiden nedärvda traditionen för stiftet och å den andra sidan varsamt infoga det nya, som tiden krävde.

Hs är en föregångare till de tryckta sångböckerna LCU och LCW och koralböckerna och visar huru man sökte hjälpa sig till rätta med kultsången ute i stiftet vid tidpunkten för Uppsala möte och årtiondena därefter.

Arthur Adell.

Efterskrift.

Sedan ovanstående nedskrevs har jag haft tillfälle att på ort och ställe genomse dels den ovan omnämnda Hässlebyhandskriften (Hb) i Vadstena landsarkiv; den har tidigare uppmärksamats av kyrkoherde F. M. Allard; och dels en musikhandskrift som överlämnats till Linköpings stiftsbibliotek från folkskoleseminariet därstädes. (Sem.)

Båda dessa handskrifter äro paralleller till Rumskullaboken (Rk). Alla tre äro skrivna på samma papper, i samma format och bundna i samma slags pergamentsband. Innehållet är visserligen icke identiskt lika, beroende på senare tillägg som gjorts, men överensstämmelsen är mycket påfallande i avseende på dispositionen och den musikaliska traditionen, där samstämmigheten är fullständig även i detalj, så långt jag kunnat finna. Även i fråga om detaljer beträffande rubriker, marginalanteckningar o. d. är likheten så stor att alla tre hss måste anses härröra från samma källa. Även i fråga om pikturen likna de varandra. De äro dock ej skrivna av samma hand.

Hb och Sem torde vara något senare än Rk. I dessa båda är t. ex. finalis efter psalmantifonerna förtecknad med mensuralnotation, medan Rk brukar koralnotation. Podatus är i Rk tecknad på det äldre sättet med noterna på samma sida om »skaffet»; i Hb och Sem däremot på olika sidor.

I Hb finnes följande personanteckning:

Hunc librum cantus Propria manu scripsit Anundus Bergeri

Regnerus, sed devenit Anno 1631 in possessionem Olavi Emundi Smolandii corrijvillij 6 Marcis.

På första pärmens insida i Sem finnes antecknat:
Joannes Magni peninsulaus.

En närmare granskning av dessa hss måste anstå. Deras tillvaro understryker riktigheten av det ovan gjorda antagandet: att under Petrus Benedecti episcopat har ett målmedvetet arbete utförts inom Linköpings stift, med utgångspunkt i Linköpings domkyrka, för att bevara stiftets liturgiska och kyrkomusikaliska tradition, och att i den försvenskade gudstjänsten rädda den gamla kultsången i dess medeltida skick. En möjlighet föreligger här alltså för vår tid att få en fullständigt klar bild av huru gudstjänsten utfördes inom stiftet under Gustav II Adolfs tid och i vilken utsträckning tidegården levat kvar som sjungen tidegård. Dessa handskrifter utgöra paralleller till de för Ärkestiftet och Växjö stift år 1620, resp. 1623 tryckta sångböckerna.

Det vore därför önskvärt för det fortsatta utforskandet av Linköpings stifts tradition, som på många håll avviker från de andra stiftens, att någon av de refererade hss kunde utges, liksom, framför allt de medeltida förebilderna: Missalet och breviariet. Först då kan den stora frågan upptagas till behandling: Vilka internationella relationer ligga bakom Linköpings stifts liturgiska och musikaliska tradition? I vilken del av den västerländska kristenheten har Linköpings domkyrka hämtat de liturgiska och musikaliska impulserna, som kvarlevde till 1600-talets slut?

A. A.

Laurentius Petri Sällskapet

Laurentius Petri Sällskapets fortbildningskurs i Söderköping för präster och organister pågick under tiden 25—30 juli. Som ledare hade Sällskapet i år lyckats förvärva ingenmindre än den kände danske kyrkomusikern mag. Mogens Wöldike, Köpenhamn, vilket gjorde kursen utomordentligt givande. Dagarna upptogo dels övningar i homofon sång — ur tidegårdens och mässans musik — dels polyfon sång. Tidegudstjänsterna utgjorde varje dags fasta ryggrad. Under gudstjänsterna medverkade vid orgeln musikdirektörerna Ruth Ericsson, Danderyd, Inga Johnsson, Värö, G. Arnér, Växjö, T. Hägg, Jönköping, och R. Andersson, Harplinge — fem svenska elitorganister. Fredagens mässa celebrerades av kyrkoadjunkt L. Lindhagen, Danderyd, och vid söndagens högmässa höll stiftsadjunkt P. Edwall, Växjö, predikan och kyrkoherde A. Adell, Söderköping, skrifte-tal. Vid kompletorierna tjänstgjorde kyrkoherdarna A. Adell, M. Sandahl, Kristberg, och G. Lundberg, Kvarsebo, som predikanter. Fortbildningskursen avslutades på söndagen med dels ett föredrag om »Thomas Laub och dansk kyrkosång» av mag. Wöl-

dike, där den danska kyrkosångsrörelsens grand old man tecknades på ett lysande och kongenialt sätt, dels med en konsert i Söderköpings kyrka. En blandad kör av kursdeltagare under Mogens Wöldikes ledning sjöng kompositioner av Palestrina, Schütz och Knud Jeppesen, och domkyrkoorganisten Arnér presenterade bl. a. några nytvågnivå orgelkoraler av Chr. Geist och utförde på ett utomordentligt sätt Bachs koralpartita över »Christe qui lux». Tvenne av musiker. Arnér ur gamla stämböcker sammanställda Hammerschmidt-kantater fingo »urpremiär» vid tillfället, nämligen »Förbarma dig, o Herre Gud» och »Jesus allt mitt goda är». Därjämte uppfördes Buxtehudes för några år sedan återfunna kyrkokantat »Att du, Jesu, vill mig höra». Solister voro musikdirektörerna Inga Johnsson, Värö, och Th. Hagnell, Linköping. En dansk stråktrio medverkade och utförde Lottis kyrkosonat D-dur.

Vid Laurentius Petri Sällskapets därpå följande årsmöte omvaldes till styrelse kyrkoherdarna A. Adell och K. Peters, stiftsadjunkt P. Edwall, domkyrkoorganist G. Arnér och kantor K. G. Gustafsson, Gökhem. Till

revisorer omvaldes kyrkoherde S. Ljung, Veinge, och musikdirektör R. Andersson, Harplinge. I samband med årsmötet talade kyrkoherde K. Pe-

ters över ämnet »Den svenska tidegården — en presentation».

P. Edwall.

Årsredogörelse

Laurentius Petri Sällskapet omfattar 130 medlemmar. Dess verksamhet sedan förra årsmötet har förlöpt efter samma huvudlinjer som tidigare. Sålunda har Sällskapet dels genom möten och kurser, dels genom litterär verksamhet sökt främja sina syften. I september 1943 hölls ett studiekonvent på Duseborg på inbjudan av greve Lagerfeldt, och till fortbildningskursen i Söderköping den 25—29 juli 1944 under ledning av mag. Mogens Wöldike samlades ett trettio-tal präster och kyrkomusiker. Det planerade vintermötet i Stockholm den 10 jan. 1944 måste inställas genom ordförandens sjukdom. Studiedagar planeras i samverkan med Societas solatunensis förslagsvis på Høla folkhögskola för präster och kyrkomusiker i Härnösands stift i sept. 1944.

Under arbetsåret har i Sällskapets urkundserie utkommit facsimileupplagan av Liber cantus wexionensis 1623 med inledning av Pehr Edwall, tillika årspublicering för 1944. Närmast förberedes utgivandet av Missale Lundense 1514 med inledning av Bengt Strömberg. I Sällskapets småskriftserie har under året en ny upplaga, »folkupplaga», av Giertz, Vårt andaktsliv, utkommit. Närmast förberedas trenne böcker av Arthur Adell, Anders Blomquist och Joh. Lindblom.

Sällskapet har för sin verksamhet ansökt om en rikskollekt samt om bidrag ur Längmanska fonden, från sällskapet Pro fide et christianismo samt KSV, vilka ansökningar avslagits. Från J. E. Frykbergs stiftelse

har Sällskapet för sin kursverksamhet erhållit ett bidrag på kr. 200:—.

Söderköping den 29 juli 1944.

Enligt uppdrag:

Pehr Edwall.
Sekreterare.

Undertecknade, av LPS:s årsmöte 1943 utsedda revisorer, hava granskat sällskapets räkenskaper för tiden 1 juli 1943 till 30 juni 1944 och få härmed avgiva följande revisionsberättelse:

Inkomster:

Behållning från 1942/43...	kr. 1436:73
Medlemsavgifter	kr. 1125:00
Försäljning av Liber Cantus	977:50
Summa kronor	3539:23

Utgifter:

Enligt förra årsmötets beslut avskriven fordran	kr. 10:00
Årsmötet i Söderköping 1943	kr. 119:00
Skrivmateriel och expedition	kr. 102:90
Getingekursen i aug. 1943	kr. 50:00
Tryckning av Liber Cantus	kr. 1736:15
Aterbetalda avgifter (som dubbelbetalats)	kr. 20:00
Behållning till 1944/45 ...	kr. 1501:18
Summa kronor	3539:23

Räkenskaperna ha befunnits förda med noggrann omsorg samt försedda med nödiga verifikationer. Under-

tecknade föreslå därför, att sällskapet måtte tacksamt bevilja sin skattmästare, kyrkoherden teol. lic. Knut Peters, full ansvarsfrihet för hans för-

valtning under den tid revisionen omfattar.

Veinge och Harplinge 12 juli 1944.
Sven Ljung. Reinhold Andersson.

Nyutgiven kyrkomusik.

Dietrich Buxtehude: Herzlich thut mich verlangen. Kantat för sopran, två violiner och orgel. (Josef Hedar)

—: *Att du Jesu vill mig höra. För sopran, två violiner och basso continuo. Josef Hedar. Nordiska Musikförlaget.*

Ur Wensterska och Engelhardtiska samlingarna i Lunds Universitetsbibliotek har Josef Hedar utgivit dessa Buxtehudekompositioner, som nu f. f. g. föreligger i tryck. Ur utgivarens förord må citeras:

»Domkyrkoorganisten och director musices Emanuel Wenster donerade genom tre olika gåvobrev 1832, 1836 och 1846 till Akademiska kapellet inte mindre än 600 musikalier jämte en dyrbar samling musikinstrument (numera i Musikhistoriska muséet). Musikalierna hade han förvärvat dels genom köp, dels fått i arv efter fadern Christian Wenster (född i Kristianstad 1735, död i Lund 1823), vilken han efterträtt som organist och director musices samt efter farfadern Christian Wenster (född 1704, död i Karlshamn 1779). Christian Wenster senior var på 1720-talet »musicant» vid Domkyrkan. Omkring 1730 lämnade han Lund för att tillträda befattningen som organist i Kristianstad. 1741 efterträdde han Gottfried Lindemann som organist i Karlshamn. Det var här Wenster blev ägare till Gottfried Lindemanns efterlämnade musikalier och därmed de Buxtehude-

manuskript, som utgöra den värdefullaste delen i den Wensterska donationen. Gottfried Lindemann hade 1719 kommit från Stettin till Karlshamn (död där 1741). Hans efterlämnade musikalier äro av största intresse och giva en god bild av den kyrkomusik, som använts dels i Stettin dels i Karlshamn i början av 1700-talet.»

Det är ett mycket tacknämligt arbete av Josef Hedar, som här presenteras. Man får ta del av en Buxtehude i sin prydno. Vilken härlig musik detta ändå är! Den första kantaten är byggd på den bekanta koralmelodien, som förekommer i två verser inledd med en instrumental sinfonia och avslutad med ett skönt »Amen».

Den andra är en kort aria med tre verser också inledd med en sinfonia och så avslutad med en ritornell.

Båda kompositionerna är jämförelsevis lätt utförbar musik och kan naturligtvis inte nog rekommenderas. Vi vänta otåligt på mera ur dessa samlingar.

J. H. Roman: Partita c-moll för oboe, cembalo och stråkorkester. Bearbetad av Hilding Rosenberg. Carl Gehrman's Musikförlag.

Till Roman-jubiléet föreligger här ett nytt verk av vår store »musikfader». Till grund för denna bearbetning föreligger enligt utgivaren, dels ett partitur i avskrift och dels stämmer som skrivits av Roman själv och

som förvaras i Mus. Akademiens bibliotek i Stockholm.

Partitan består av 7 satser alla märkta av sin upphovsmans mästenskap. Svårigheterna äro relativt moderata, varför den med fördel kan användas vid kyrkokonserter.

Tre koralförspel från Sveriges stormaktstid. Redigerade av Bo Lundgren. Carl Gehrmans Musikförlag.

Gammal svensk orgelmusik är något som vi inte är bortskämda med. Förutom Roman samt ett par koralbearbetningar av Moberger, presenterade i denna tidskrift för några år sedan av Inga Johnsson, känner anm. inte till något. Med så mycket mera glädje och intresse tar man därför del av dessa kompositioner. De äro hämtade ur en tabulaturhandskrift i den Dübenska samlingen i Uppsala Universitetsbibliotek och skrivna av *Christian Geist*, som var svensk hovkapellist 1670—79. Denne komponerade ett stort antal vokalverk för hovfester och kyrkliga högtider och var troligen också en framstående orgel-spelare. På 1680-talet kom han från Stockholm till Köpenhamn där han blev organist i Helligaands och Holmens kyrkor. Han dog 1711.

Häftet består av orgelkorallerna »Alleneste Gudh i Himmelrijk», »O Jesu Christ som mandom tog» och »Lofwad ware tu Jesu Christ». Det är präktig musik i tidens stil. Den första är i fugerad form, de båda andra med figurerad cantus firmus i en stil, som delvis för tankarna till Buxtehude. Ett tryckfel på sid. 4, första takten på andra systemet bör observeras. Måste väl vara c i pedalen i st. f. B. Ett annat ställe man är tveksam om är fördubblingen av inledningstonen på sista åttondelen i

andra systemets fjärde takt på sidan 6.

Dessa koralbearbetningar är något för alla organister att beakta. De rekommenderas på det varmaste. Man är utgivaren, Bo Lundgren, stor tack skyldig för dessa kompositioner. Kan man hoppas på flera av samma slag?

Jacob Nyvall: Kärlek av höjden. Variationer, fughetta och koral för orgel. Nordiska Musikförlaget.

Variationerna äro skrivna på den goda Krüger-melodien, som dock ej tycks ha inspirerat N. något nämnvärt. Efter en stelbent presentation av koralen följer två variationer, som kan karaktäriseras som gott hantverk men inte mera. Fughettan är gjord med stilkänsla och kunnighet och är det starkaste i kompositionen.

Gunnar Thyrestam: Tre motetter för sopran och altröster. Viktor Norberg, Västerås.

—: *Johannes såg så klar en syn. 4-st. bl. hör a cappella.*

—: *O du vår Herre Jesus Krist. 3-st. bl. hör a cappella. Nordiska Musikförlaget.*

De sistnämnda kompositionerna blev belönade med 1:sta resp. 3:dje pris vid »Kyrkosångsförbundets» pristävlan 1943. Thyrestam är för anm. en ny bekantskap. Med stort intresse tar man del av dessa kompositioner. De visa en ganska markant profil. Det är kärvt, ibland t. o. m. litet kantig musik, men osedvanligt levande. Dock verkar stilen någon gång liksom inte riktigt färdig, den blir något konstruktiv. Men den som kan skriva en sådan förträfflig sats som »Johannes såg» har förvisso något att komma med.

G. Arnér.

TIDEGÄRDSHYMNER

av

ARTHUR ADELL

I toner från forntid och nutid tillägnade
författaren på hans 50-årsdag.

Teckningar av
ERIK ABRAHAMSSON

Pris 5:—

Följande hymner säljas även separat för körbruk:

I världens ödestimma av *Carl E. Rosenquist*. 0:25.

Ännu en dag till vila går av *David Wikander*. 0:15.

På nytt advent för dörren står av *Alb. Runbäck*. 0:15.

O starke Gud av *F. M. Allard*. 0:15.

Sig fröjde himmel, fröjde jord av *Waldemar Åhlén*. 0:15.

C. W. K. GLEERUPS BOKFÖRLAG, Lund

E. A. Setterquist & Son Eftr.

ÖREBRO

Sveriges äldsta fabrik
för kyrkoorglar

Tel. fab. 10134. Bost. 18607

OLOF HAMMARBERG

ORGELBYGGARE

NYA VARVET

Tel. Göteborg 29 12 60

Tillverkar kyrkoorglar.

Utför alla i yrket förekommande arbeten.

Innehar mästarbrev.

H. LINDEGREN

Medlem av SVENSKA ORGELBYGGARES FÖRENING.

Tillverkar piporglar,
som utmärka sig för största hållbarhet
samt god »orgelmässig» ton.
Mångårig erfarenhet.

ORGELBYGGARE
GÖTEBORG

Postadress:

KOMMENDÖRSGATAN 12

Telefoner:

BOSTADEN 14 26 38

FABRIKEN 14 93 38

A. MAGNUSSENS ORGELBYGGERI

GÖTEBORG

Telefoner:

15 12 79, 16 59 29

•

SVENSKT

KVALITETSARBETE

PIPORGLAR

enligt klassiska principer och tillförlitliga konstruktioner med karaktäristisk och ekonomisk disposition och konstnärlig intonation.

Ombyggnader och restaureringar av äldre verk samt anläggningar för elektrisk bältdrift utföres.

Dispositioner och kostnadsförslag på begäran.

HÖGMÄSSOPOSTILLA

Andra årgångens texter
 under medverkan av präster i Lunds stift
 utgiven av
Ernst Newman och Alfred Wihlborg
 12: —, inb. 16: —

DET URKRISTNA NATTVARDSFIRANDET

dess religionshistoriska bakgrund,
 dess ursprung och innebörd.
 Avhandling till prästmötet i Lund 1944
 av
Nils Johansson
 8: 50

KYRKFOLKETS SAMLING

Från Kyrkliga Förbundets för evangelisk luthersk tro
 möten i Lunds stift 1925—1943
 utgiven av
Samuel Adrian
 3: 50

FRÅN HELVETETS BREVSKOLA

Studiebrev om de bästa metoderna att föra
 en själ till förtappelse
 av
C. S. Lewis
 Företal av
Yngve Brilioth
 5: 50

KRISTENDOM OCH FARISEISM

av
Hugo Odeberg
 3: 75

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG, LUND